

HOOFSTUK 4

DIE ETIEK IN KOLOSSENSE

In hierdie Hoofstuk word die etiek in die Kolossensebrief ondersoek. Inleidend word gekyk na die betekenis van die terme *etiesk*, *indikatief*, *imperatief* en *paranese* soos dit in hierdie studie verstaan en toepas word. Dit word gevolg deur 'n algemene oorsig van die etiek in Kolossense. Aandag sal dan gegee word aan die gedeeltes Kolossense 1-2 waarin etiese voorskrifte voorkom, waarna die eintlike etiese of paranetiese gedeelte van die brief, te wete Kolossense 3:1-4:6 ondersoek sal word. Die hoofstuk word afgesluit met 'n samevatting.

4.1 INLEIDEND

4.1.1 ETIEK

Hierdie studie ag dit nie van belang om die etimologie van die term na te vors of 'n bespreking aan te bied van die verskillende perspektiewe wat ten opsigte van die term verstaan word nie. Onder die term etiek verstaan hierdie studie die etiese handeling van mense, dit wil sê, hoe mense se alledaagse lewe lyk ten opsigte van hulle verhoudinge en gesindhede. Anders gestel: wat die aard van hulle gedrag en optrede is. Meer spesifiek stel hierdie studie belang in die voorskrifte en vermanings wat in Kolossense aan die gemeente voorgelê word hoe hulle as gelowiges moet lewe, of dan, hoe hulle lewenswyse daaruit moet sien²⁰⁹.

4.1.2 INDIKATIEF EN IMPERATIEF

Indikatief beteken aantoonend. 'n Gebeure word as 'n feit voorgestel, hetsy in die verlede, hede of toekoms (die modus van die werkwoord). Vanuit 'n

²⁰⁹ Kyk ook Perkins (s.j:652-655) se breedvoerige bespreking van die etiek in die Nuwe Testament. In sy bespreking van evangeliese (Skrifgetroue; my invoeging) etiek oordeel Davis (2004:16) dat Christelike etiek nie net menslike gedrag moet beskryf nie, maar voorskrywend wees sodat in konkrete situasies God se wil en die verpligtinge wat daaruit voortvloei, duidelik word. Evangeliese etiek is nie besorg oor persoonlike voorkeure en gevoelens nie, maar die verpligtinge wat die gewete aanspreek. Die liefde van God, uitgestort in die hart van die gelowige is inderdaad die dinamiese motivering vir Christelike gedrag maar hierdie liefde word gedemonstreer in harmonie met die spesifieke opdragte van die heilige Skrif.

Bybels- teologiese of Christologiese perspektief is 'n indikatief, breedweg gestel, God se verlossingsdaad in Jesus Christus, “die nuwe heilsbedeling wat in Christus werklikheid geword het. Die heilsgegewe word kategoriees gestel” (Lategan 1988:323). Kolossense 2:6 en 3:1 is twee gepaste voorbeelde om Lategan se definisie van die indikatief te verduidelik: “Aangesien julle dan Christus Jesus as Here aangeneem het” (Kol 2:6) en “Aangesien julle saam met Christus uit die dood opgewek is” (Kol 3:1).

Imperatief beteken bevel, opdrag, versoek, gebiedend of dringend (die modus van die werkwoord). Die verhouding tussen die feitlikheid van die nuwe heilsbedeling (indikatief) en die implikasies daarvan vir die lewe (optrede en gedrag) van die gelowige word in die imperatief gestel. Eers word die heilsgegewe kategoriees gestel (indikatief, dan volg die etiese oproep (imperatief) as konklusie daaruit (Lategan 1988:323).

Die indikatief in die voorbeelde hierbo genoem word telkens gevolg deur 'n imperatief: “Aangesien julle dan Christus Jesus as Here aangeneem het *moet* julle in verbondenheid met Hom lewe” (Kol 2:6) en “Aangesien julle saam met Christus uit die dood opgewek is *moet* julle strewe na die dinge daarbo waar Christus is, waar Hy aan die regterhand van God sit” (Kol 3:1).

4.1.3 DIE VERHOUDING TUSSEN INDIKATIEF EN IMPERATIEF

Sonder om 'n volledige bespreking oor die verhouding tussen indikatief en imperatief te voer is 'n enkele opmerking tog nodig aangesien dit direk te make het met die verhouding tussen Christologie en etiek. In sy bespreking van die verhouding tussen die indikatief en imperatief noem Schrage (1996:167-172) dat die imperatief nie verstaan moet word as 'n soort aanhangsel of byvoegsel tot die indikatief nie. Die imperatief spreek die geheel aan, dit sinspeel op en regverdig die imperatief. Die imperatief gryp terug na die indikatief waarop dit gebaseer is. Juis daarom begin elke identifiseerbare paranetiese dele gewoonlik met die verbindingswoord “daarom” (oŭv). Kolossense 2:16; Kolossense 3:5 en 12 en Romeine 8:11 is hier goeie voorbeelde. Duidelik is die imperatief dus 'n integrale deel van die indikatief.

Lategan (1988:324) stem hiermee saam. Die indikatief stel nie maar net 'n moontlikheid wat deur die mens gerealiseer moet word nie. Sowel indikatief as imperatief is 'n saak van die geloof – die aanvaarding dat die nuwe bedeling 'n werklikheid is en dat die mens daardeur in staat gestel word om 'n nuwe lewe te lei. Trouens, die realisering van die heil is in 'n sekere sin 'n toetssteen vir die realiteit van die nuwe bedeling (vgl Kol 2:20) aangesien indikatief en imperatief 'n onlosmaaklike eenheid vorm.

4.1.4 DIE AANWENDING VAN DIE INDIKATIEF EN IMPERATIEF

Die verhouding tussen die indikatief en imperatief word nog duideliker in die manier waarop die skrywer dit in Kolossense aanwend. In sy ondersoek hiervan toon Wessels (1992: 204-208) aan dat die skrywer die wisselwerking tussen indikatief en imperatief gebruik as 'n strategie om sy lesers te oordeel om sy etiese riglyne te volg. Hierdie wisselwerking funksioneer regdeur die brief as 'n onmisbare deel van die skrywer se strategie. Die strategie wat die skrywer gebruik is om sy lesers gedurig te herinner aan die heilsindikatief. Hierdie herinnering vind soms subtiel en op verskillende wyses plaas. Daar is ook gevalle waar die heilsindikatief gebruik word as 'n imperatief (kyk Kol 1:10; 2:19). Soms word die indikatief as motivering aangewend (kyk Kol 3:1-4, 12). In Kolossense dien die wisselwerking tussen die indikatief en imperatief deurgaans as 'n strategie van die skrywer om aan sy etiese vermaninge gesag te verleen.

4.1.5 PARANESE

Hierdie studie bied ook nie 'n volledige bespreking van die begrip paranese nie. Dit fokus slegs op die algemene betekenis van die term met die oog om te bepaal hoe dit in die Kolossensebrief funksioneer. Volgens Liddell en Scott (1987:522) beteken die term παραίνεσις of παραινώ advies, raad gee of aanbeveel. Hierdie betekenis van paranese is ook hoe dit deur Louw en Nida (1989a:295, 33:295) verstaan word: παραινώ beteken om aan iemand 'n sterk aanduiding te gee wat hy/sy behoort te doen, om kragtig te adviseer, om aan te dring, aanspoor of dringend te versoek. Hulle wys in hierdie verband op Handeling 27:22.

Volgens Wilson (1997:151-153) is paranese 'n vorm van kommunikasie wat poog om krisis situasies wat betrekking het op gedrags- of kennisleer tussen nuwe bekeerlinge te bestuur. Perdue (1990:5-6, 19) is van oordeel dat die oorhoofse doel wat alle vorme van paranese kenmerk, is dat dit leiding gee tot die morele lewe soos dit dan ook blyk uit die paranetiese literatuur van Judaïsme en vroeë Christendom (hetsy mondelings of geskrewe). Paranese voorsien die inhoud om die morele lewe te vorm en te integreer. In sy leksikografiese ondersoek van die begrip paranese kom Quinn (1990:191-205) tot die gevolgtrekking dat die kommunikasie met die lesers in die Pastorale briewe die literêre vorm van paranese aanneem. Hy verwys onder andere na pseudo-Libanius (300-600 nC) se geskifte oor briefstyle waarin hy ongeveer veertig style identifiseer. Bo aan die lys is die paranetiese styl wat hy identifiseer, te wete om iemand aan te moedig of te oorreed om iets na te strewen of te vermy. Hy verdeel paranese in aanmoediging of afraaiing, en oordeel verder dat paranese nie met die adviserende styl verwar moet word nie aangesien paranese van advies verskil. Paranese is paranetiese spraak wat nie teenspraak toelaat nie.

Paranese is gerig op 'n versterking van die sin van identifisering met 'n groep en die besef en begrip van die skeiding tussen hulle wie nie glo of optree soos die groep nie. Binne 'n Christelike konteks is paranese gerig op die *parousia* wat sal openbaar wie “in” of “buite” die nuwe wêreld is.

4.1.6 GEVOLGTREKKING

Uit bogenoemde kan die afleiding gemaak word dat paranese as 'n literêre “sub-genre” (Quinn 1990:201) funksioneer, 'n vorm van kommunikasie met die doel om iemand te beveel, vermaan, aan te moedig, te oorreed om iets na te streef of te vermy.²¹⁰ Dit moedig aan om die goeie te doen en die slegte te laat. Binne die Christelike konteks is paranese Christologies gefundeer.

²¹⁰ Navorsers gebruik in hierdie verband uitdrukkings soos “exhortation” (aanmaning, vermaning, aansporing), “hortatory” (aanmanend), “ethical appeal”, “imperatief” (bevel, opdrag, versoek) en “paranese” (beveel, vermaan, aanmoediging, oorreed) as wissel terme (kyk Schweizer 1982:171; Barth & Blanke 1994:392; O'Brien 1982:159; Pokorný 1991:157; Van der Watt 1988:90. Crouch (1972:10) verkies die uitdrukking “paraenetic exhortations”.

4.2 'N ALGEMENE OORSIG VAN DIE ETIEK IN KOLOSSENSE

Yates (1991:241) stel tereg dat die kenmerkende van die Pauliniese briewe is dat hulle uit twee hoofdele, te wete leerstellig en vermanend, bestaan. Du Plessis (1991:199) noem hierdie twee hoofdele prinsipiëel en paraneties, terwyl Hartman (1987:239) die begrippe teologie en paranese of Christologie en etiek verkies. Dit sou egter verkeerd wees om die verdeling te ver te neem aangesien teologie/Christologie en etiek onskeibaar is (Yates 1991:241; Du Plessis 1991:199; Wessels 1992:206; Pokorný 1991:157). Hierdie noue verbondenheid tussen teologie/Christologie en etiek is duidelik waarneembaar in Kolossense.²¹¹ Die Christologiese uitsprake in die eerste twee hoofstukke funksioneer in die paranetiese gedeelte (Kol 3:1-4:6) en die etiese vermaninge (paranese) is reeds van die begin van die brief op te merk (kyk bespreking in § 4.2). Christologie en paranese is dus in Kolossense ten nouste met mekaar verbind, en wel in so 'n mate dat kan gesê kan word dat Kolossense 'n paranetiese karakter toon (Hartman 1987:239).²¹²

'n Verdere belangrike saak wat betref die etiek van Kolossense is dat die etiese boodskap in Kolossense soms oorgedra word deur dit wat nie direk gesê word nie omdat dit deur die skrywer en lesers veronderstel word (Wessels 1992:208-209). Vir die “buitestander” (moderne eksegeet) is dit soms onduidelik wat die inhoud van die etos en etiese vermaninge is wat binne 'n bepaalde gemeenskap funksioneer, inhoude wat vir die “Binnestaanders” sonder meer duidelik is. Daar is dus vermaninge wat na norme verwys wat binne die gemeenskap as vanselfsprekend geld en dus nie

²¹¹ In sy oorsigtelike tog insiggewende bespreking van die Pauliniese etiek vestig Lategan (1988:326-329) die aandag op die verskillende dimensies binne die etiek/paranese van Paulus wat ook in Kolossense aangetoon kan word waarvan hierdie studie kennis neem. Hy identifiseer die volgende dimensies: die Christologiese (vgl Kol 2:20; 3:1), teosentriese (vgl Kol 3:17), antropologiese (Kol 1:15; 3:10), sakramentele (vgl Kol 2:11), vryheidsdimensie (in Kol dalk nie so duidelik uitgespreek soos bv in 2 Kor 3:11 en Gal 5:1 nie, maar die gedagte van verbondenheid aan Christus in Kol 2:6 dra die gedagte van vryheid in Hom), eskatologiese dimensie (vgl Kol 3:4), en laastens die pneumatologiese dimensie (vgl Kol 1:8). Swart (1999:169-177) bevraag die voorkoms van die eskatologiese dimensie in Kolossense 3:4.

²¹² Alhoewel nie direk van belang vir die doel van hierdie studie nie word ook kennis geneem van die verskillende invloede wat in die agtergrond lê van Paulus se etiese vermaninge wat ook in Kolossense neerslag gevind het, te wete die Joodse, Hellenistiese invloede en die vroeg-Christelike tradisie. Vir 'n bespreking van hierdie moontlike invloede kyk Lategan (1988:321-322), Wessels (1992:209-211), Pokorný (1991:157-184) en Barth en Blanke (1994:456-474).

nodig is om in detail beskryf te word nie. Dit is voldoende as hulle slegs daaraan herinner word²¹³. Wanneer Paulus die Filippense vermaan om “in ooreenstemming met die evangelie van Christus ...te wandel” (Fil 1:27) en die Tessalonisense om “tot eer van God te lewe” (1 Tess 2:12), neem hy aan dat sy lesers sy vermaning sal verstaan sonder dat hy dit nader hoef te omskryf.

By sommige vermaninge in Kolossense is dit ook die geval. Daar word byvoorbeeld in Kolossense 1:10 deur Paulus gestel dat die Kolossense vrugte sal dra deur goeie werke sonder dat dit wat hierdie vrugte is, omskryf word. Dieselfde geld vir die vermaning “strew na die dinge daarbo waar Christus is” in Kolossense 1:3 in dat daar nie gesê word wat “die dinge daarbo” is nie. Dit is egter wel moontlik om ten minste ten dele te bepaal wat die goeie werke en “hoë dinge” was waartoe die skrywer sy lesers aanspoor deur dit te verstaan in terme van die inhoudelike van die brief as geheel. In die bespreking van die etiese vermanings in Kolossense 1-2 (§ 4.3) sal weer hierna verwys word.

'n Laaste saak waarvan hierdie studie kennis neem is dat Paulus se etiese uitsprake nooit plaasvind in die vorm van abstrakte of teoretiese besinning nie. Paulus se etiese oproepe in Kolossense word telkens in verband gebring met konkrete situasies in die gemeentes aan wie hy skryf. Verder maak Paulus dikwels van *ad hoc* beslissings gebruik om bepaalde probleme in die gemeente die hoof te bied (Lategan 1988:320). Hierdie is ook die geval met Kolossense. Die agtergrond van die etiek in Kolossense is die dwaalleer (Du Plessis 1991:206; Wessels 1992:216; Roberts 1997:74) wat groot invloed op sommige gelowiges uitgeoefen het. Alhoewel Paulus nie direk na die dwaalleer in sy etiese vermaninge verwys nie, is dit egter onderliggend waarneembaar (kyk bv Kol 3:1-17).

Bykomend tot bogenoemde oordeel hierdie studie dat du Plessis (1991:194-211) se bevinding van belang is, naamlik dat die besondere posisie van

²¹³ Volgens Wilson (1998:58) is die doel van paranese nie eenvoudig net om te herinner nie, maar 'n doelgerigte hertoëëning, genoegsaam om persoonlike en sosiale vorming te begelei. Dus moet die outeur van die paranese aandag gee aan die emosionele impak, die ooredingsoproep en die terapeutiese effek van die paranetiese diskoers.

Christus as Middelaar van beide skepping en herskepping ook 'n effek op die paranese in die Kolossensebrief het. Die Christologiese besinning in die eerste twee hoofstukke van die brief kan nog steeds in die paranetiese gedeelte (Kol 3:1- 4:6) bespeur word. Die besondere posisie van Christus en sy verhouding met die gemeente bly die grond vir die paranese.

4.3 DIE ETIESE VERMANINGE IN KOLOSSENSE 1-2

Soos reeds aangetoon vorm Hoofstukke 1 en 2 die indikatiewe basis (wie Jesus Christus is en die gelowiges se posisie in Hom) van die paranetiese of etiese deel (Kol 3:1-4:6) van Kolossense. In hierdie indikatiewe deel is daar egter ook imperatiewe of etiese vermaninge. Die volgende etiese vermanings kan in Kolossense 1-2 aangetoon word:

- In die inleidende deel (Kol 1: 1-12), dank die skrywer God omdat hy gehoor het hoe die gemeente gereageer het op die waarheid (die evangelie) wat aan hulle verkondig is en dat hulle God se genade leer ken het. Die skrywer bid dat hulle deur die wysheid en insig wat die Gees gee tot volle kennis sal kom wat God se wil is en dit tot 'n lewenswandel sal lei wat tot eer van die Here is. Paulus bid duidelik hier vir praktiese sake en vra dat God, wat oor al die mag beskik, hulle lewe sal verander. Hulle moet net doen wat die Here verlang, vrugte dra deur goeie werke te doen, toeneem in die kennis van God, in alle omstandighede volhard, en die Vader met blydskap dank wat hulle geskik gemaak het om deel te hê aan die verlossing en die erfenis wat vir hulle wag in die ryk van die lig. Hierdie voorbedding van Paulus vertoon wel 'n etiese inhoud maar is nie in die imperatief gestel nie – dit is eerder 'n wens. Die skrywer gaan nie hier in besonderhede in op die etiese uitsprake nie, maar hanteer dit wel later in besonderhede in die paranetiese deel. Die gemeente word as 't ware hier voorberei op wat gaan volg (Wedderburn 1993:53; Roberts 1997:27; Wessels 1992:205). 'n Baie belangrike rede of motivering vir die etiese inhoud van Paulus se gebed en sy versoek dat die gemeente die Vader moet dank vir hulle deelhê aan die erfenis is die feit (indikatief) dat Hy hulle weggeruk het uit die mag van die duisternis en onder die heerskappy van sy Seun, wat Hy liefhet, geplaas het (vgl § 3.3.2.6, 3.3.2.6.1 en 3.3.2.6.2) Deur

die Seun het die gelowiges verlossing verkry (die vergewing van hulle sondes; Kol 1:13, 14). Hierdie heilsindikatief vorm die grondslag vir die paranese (etiese vermanings) wat die skrywer later in sy brief in meer besonderhede uitwerk en met meer as een invalshoek aanbied.

- Alhoewel Kolossense 1:21-23 nie in die imperatief gestel word nie, word die gemeente tog opgeroep tot 'n Christelik-etiese lewe²¹⁴ (kyk bespreking in § 3.3.3.2.7). In Kolossense 2:6 spreek Paulus die gemeente vir die eerste keer in die imperatief aan (kyk bespreking in §. 3.3.3.4.1). Die volgende imperatiewe kom voor in Kolossense 2:16 en 18 (kyk § 3.3.3.6). Eweneens word Kolossense 2:20-23 nie in die imperatief gestel nie, maar is tog tereg wysend of waarskuwings aan die Kolossense om met hulle lewens te wys dat hulle aan Christus verbonde is (kyk bespreking in § 3.3.3.6).
- Die etiese terme (of terme met etiese implikasies) vrede, liefde, kennis en wysheid kom ook in Kolossense 1-2 voor wat in die paranetiese deel van die brief in meer besonderhede aangeraak word.

4.4 KOLOSSENSE 3:1- 4:6 – DIE DERDE HOOFDEEL VAN DIE BRIEF: DIE NUWE LEWE IN VERBONDENHEID MET CHRISTUS

Nadat Paulus in Kolossense 1-2 die indikatiewe of teologiese/Christologiese basis gelê het volg nou die deel wat hoofsaaklik die paranetiese of etiese uitsprake bevat. Dit is ten nouste verbind aan die voorafgaande indikatiewe deurdat dit die praktiese implikasies van die verbondenheid met Christus verduidelik. Wat nou aangebied word in die brief kan beskryf word as 'n gebalanseerde beskrywing van 'n aanvaarbare Christelike lewe.

Die paranetiese deel van die brief is soos volg saamgestel:

Kolossense 3:1-4	Strewe na die dinge daarbo waar Christus is
Kolossense 3: 5-11	Die ou en nuwe lewe
Kolossense 3:12-17	Die uitverkore volk van God : leef as uitverkorenes
Kolossense 3:18-4:1	Wedersydse verhoudings in die huishouding
Kolossense 4:2-6	Bid en tree met wysheid op

²¹⁴ Die Nuwe Afrikaanse Vertaling vertaal Kolossense 1:23 met 'n imperatief: “Maar dan moet julle vas en sterk bly staan ...”

Aangesien etiek in wese te make het met verhoudings, kan Lucas (2000:133) se indeling (tematies insiggewend alhoewel sintakties dalk nie heeltemal korrek nie) ook genoem word. Hy deel Kolossense 3:1-4:6 soos volg in:

Die Christen en Christus (Kol 3:1-8)

Die Christen en die plaaslike kerk (Kol 3:9-17)

Die Christen en sy familie (Kol 3:18-21)

Die Christen en sy daaglikse werk (Kol 3:22-4:1)

Die Christen en die buitestander (Kol 4:2-6)

Hierdie indeling demonstreer baie duidelik hoe die verbondenheid aan Christus verskillende verhoudings vorm.

Yates (1991:241-251) se interessante invalshoek met sy bespreking van die paranetiese materiaal in Kolossense 3:1-4:6 help ook om die paranese beter te verstaan. Yates groepeer die paranetiese materiaal in Kolossense in drie groepe:

- Lyste van deugde en ondeugde (of etiese lyste; Kol 3:5-9);
- Die huistafel (of huishoudelike kode; Kol 3:18-4:1); en
- Die etiese uitdrukkings bekend as “topoi” (kyk ook Thurston 1995:61)

Laasgenoemde is kort en kernagtige/kragtige vermanings wat 'n verskeidenheid onderwerpe behandel. In Kolossense bestaan dit uit vermanings/opdragte oor vrede (Kol 3:15), die leer en onderrig aan mekaar (Kol 3:16), dankbaarheid (Kol 3:17), gebed (Kol 4:2-4) en optrede teenoor 'n buitestander (Kol 4:5-6).

Hierdie studie maak die keuse om eersgenoemde indeling te gebruik om die etiese vermaninge in Kolossense 3:1-4:6 te ondersoek.

4.4.1 KOLOSSENSE 3:1- 4: STREWE NA DIE DINGE DAARBO WAAR CHRISTUS IS

Kolossense 3:1-4 lees soos volg: εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθημένος τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται

σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῆ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ (As [aangesien] julle dan saam met Christus opgewek is soek die dinge daarbo waar Christus is aan die regterhand van God sittende, bedink die dinge wat daarbo is, nie die dinge op die aarde nie want julle het gesterf en julle lewe is verborge saam met Christus in God. Wanneer Christus geopenbaar [verskyn] word, julle lewe [wat julle lewe is], dan sal julle ook saam met Hom geopenbaar [verskyn] word in heerlijkheid).

Kolossense 3:1-4 dien funksioneel as 'n oorgang tussen die indikatiewe (didaktiese) deel (Kol 1:12-2:23) en die paranetiese deel (Kol 3:5-4:6) van die brief (soortgelyk aan Kol 2:6, 7)²¹⁵. Kolossense 3:1-4 rond enersyds die polemiese gedeelte teen die dwaalleer af (Kol 2:8-23) en lei andersyds 'n nuwe gedeelte in wat die implikasies uitspel van die voorafgaande wat betref die “wandel” van die gelowiges. Temas wat vroeër genoem is (kyk Kol 2:11, 12, 13, 20) word in Kolossense 3:1-4 saamgetrek en tegelykertyd dien dit as die teologiese basis (die indikatief) vir die etiese vermanings (die imperatief) wat volg (O'Brien 1982:157-159; kyk ook Schweizer 1982:171; Barth & Blanke 1994:392; Pokorný 1991:159).

Kolossense 3.1. begin met 'n indikatief.²¹⁶ “Aangesien julle saam met Christus uit die dood opgewek is” (εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ; vgl Kol 2:12). Die werkwoord “opgewek” is in die aoristus vorm. Dit hét, met ander woorde, met gelowiges gebeur in hulle verbondenheid met Christus. Omdat die gelowiges saam met Christus opgewek is, moet hulle die dinge daarbo soek (τὰ ἄνω ζητεῖτε). Ζητεῖτε is in die praesens imperatief, dus 'n voortgaande aksie/aktiwiteit. Die Nuwe Afrikaanse Vertaling vertaal “soek” met “strewes”.

²¹⁵ Van der Watt (1988:72) beskou Kolossense 3:1-4 as deel van Kolossense 2:20-23. Barth en Blanke (1994:391) oordeel dat 'n sodanige indeling wel moontlik is, maar verkies om Kolossense 3:1-4 as 'n aparte gedeelte van die struktuur van Kolossense te hanteer.

²¹⁶ In die uitleg van Kolossense 3:1-4 wat volg is gebruik gemaak van die insigte van O'Brien (1982:157-172), Schweizer (1982:171-180), Pokorný (1991:157-162), Barth en Blanke (1994:390-398), Lucas (2000:132-140), Wright (1991:128-133) Carson (1979:79-81), Martin (1985:100-102), Wall (1993:128-137), Van der Watt (1988:72-82), Wessels (1992:207) en Filson (1946:149).

Hierdie woord het 'n verskeidenheid van betekenis. Volgens O'Brien (1982:160) impliseer die betekenis van hierdie woord 'n verwysing na die oriëntering van die mens se wil. 'n Volgehoue poging en inspanning word vereis, want dit is nie iets wat natuurlik plaasvind nie. ζητεῖτε word hier as 'n direkte etiese bevel gebruik. Die werkwoord druk die gesindheid uit waarmee gelewe word uit (vgl Matt 6:33; ook Kol 1:9-11, kyk kontras met Kol 2:16-23). Die dinge wat gesoek moet word is die dinge daarbo waar Christus is, waar Hy aan die regterhand van God sit (οὗ ὁ Χριστός ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος).

“Daarbo” korrespondeer met “hemel” wat in Kolossense 1:5 gebruik word. In die “daarbo” is die Messias wat as Koning oor die hele skepping regeer en die lewe van gelowiges bepaal. Die “dinge” daarbo moet gesoek word omdat Christus daar is. Hy is die sentrum. Alles gaan om Christus en daarom moet die Christelike lewe voortdurend op Hom gefokus wees. Gelowiges is saam met Christus opgewek en deel sy hemelse lewe.

Die “dinge” daarbo word deur die konteks aangedui as 'n lewenswyse wat gekenmerk word deur deugde, en nie ondeugde soos in Kolossense 3:5-8 en Kolossense 3:12-17 nie. Die werklikheid van die verbondenheid met Christus moet geleef word (vgl 2 Pet 1:3). In Christus het gelowiges alles wat nodig is om die Christelike lewe te leef. Dit gaan dus oor 'n verhouding/gemeenskap met die verhoogde Here (vgl Kol 2:2, 3; Fil 3:19 - 4:1; Fil 4:8; Kol 3:12-17). “Sit aan die regterhand van God” sinspeel op Psalm 110:1 en is 'n verdere beskrywing van “daarbo”. Die uitdrukking “regterhand” is die aanduiding van 'n ereplek vir hulle wat God se wil uitvoer. Hierdie voorstelling beklemtoon Christus se heerskappy oor alle geestelike magte, en hulle ondergeskiktheid aan die mag van die opgestane Christus. (vgl Kol 2:10, 15, 19). Dit skep ook die idee dat Christus die Here is oor hulle wat Hom gehoorsaam en die dinge daarbo soek. Binne die konteks van Kolossense kan dit ook die gedagte van 'n plek van heiligheid, intersessie en krag voorstel.

In Kolossense 3.2 brei Paulus uit op die imperatief .wat reeds in Kolossense 3:1 gestel is: die dinge wat bedink moet word is die dinge wat daarbo is, en nie die dinge wat op die aarde is nie (NAV lees “Rig julle gedagtes”; τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς).

In die lig van Christus se opperheerskappy, herhaal Paulus sy opdrag van Kolossense 3:1 om 'n antitese met “aarde” te vorm. ζητεῖτε (soek) word met φρονεῖτε (bedink/rig; imperatief) vervang. “Bedink/rig” is aanvullend tot “soek”/strew. Sommige eksegete is van mening dat hierdie twee terme dieselfde betekenis het, terwyl ander oordeel dat daar tog 'n verskil aange-ton kan word. Soos reeds aangetoon, verwys ζητέω (soek) na die oriëntering van die wil, terwyl φρονέω verwys na 'n bepaalde gesindheid of ingesteldheid, 'n sekere wyse van dink.

Denke staan nie los van die wyse van lewe nie en dit sluit die wil in. Om jou gedagtes te rig beteken die oriëntering van jou hele wyse van lewe op iets spesifiek. Gelowiges het 'n radikale geestelike verandering ondergaan (opgewek saam met Christus) en bevind hulle in 'n nuwe geestelike omgewing en het 'n nuwe doel in die lewe. Hulle sien nou dinge vanuit 'n hemelse (Christus) perspektief, 'n ewigheidsperspektief.

Daarom moet hulle nie hulle denke rig op die aardse dinge nie. Die belangrikheid van die aardse lewe word nie negeer nie, die geestelike moet nie van die aardse geskei word nie maar moet die aardse lewe bepaal. Hierdie kontras tussen hemelse en aardse het 'n sterk etiese inhoud (vgl Kol 3:5-8) “Daar bo” en “op die aarde” is nie topografiese beskrywings nie maar sferes waarin 'n mens lewe (vgl Fil 3:19, 20), iets soortgelyks as Paulus se onderskeid in Romeine 8:5, 6 tussen “vleeslik” en “geestelik”. “Dinge op aarde” beteken alles wat 'n verhouding met Christus verhinder wat insluit die vroom praktyke van Kolossense 2:20-23 (vgl Fil 3:17-21).

Die rede waarom die gedagtes gerig moet word op die dinge daarbo waar Christus is en aan die regterhand van God sit, word nou in Kolossense 3:3-4

gegee: want julle het gesterf en julle lewe is verborge saam met Christus in God (ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ; kyk O'Brien 1992:164-172; Schweizer 1982:175-180; Pokorný 1991:160-162; Barth & Blanke 1994:395-398; Wright 1996:132; Martin 1985:102; Lucas 2000:136-140; Carson 1979:80-81; Müller 1958:126-129; Van der Watt 1988:81-82).

“Het gesterf” (ἀπεθάνετε; aor ind akt) wys terug na die eenwording (verbintenis) met Christus in sy dood. “Het gesterf” neem die stelling in Kolossense 2:11, 12, 20 weer op. Die gelowiges het gesterf vir die wettiese godsdienstige reëls (vgl Kol 2:16-23) en by implikasie vir “die dinge op aarde”. So word die basis gelê vir Kolossense 3:12 en die imperatief in Kolossense 3:5. Die gelowiges behoort derhalwe nie meer tot die aarde nie, maar tot die wêreld “daar bo”.

Hierdie nuwe lewe is 'n verborge realiteit, “verborge (κέκρυπται) saam met Christus” (σὺν Χριστῷ ²¹⁷; vgl Kol 2:3) en alleen geldig wanneer in die geloof geleef word. Hierdie nuwe opstandingslewe is verbonde aan Christus in God, wat beteken dat die waarborg van hulle nuwe lewe God self is omdat God getrou is, omdat Christus self in God is, en omdat hulle wat aan Christus verbonde is hulle lewe in God het (vgl Kol 1:5, 16, 26, kyk ook Kol 2:7). Die term “verborge” (perf ind pass) is 'n voortgaande gebeurtenis tot en met Christus se wederkoms (Kol 3:4). Hierdie verbondenheid aan Christus is 'n hemelse verbintenis en is daarom verborge vir die mens se waarneming, behalwe wanneer dit in sigbare dade geleef word (Kol 2:30).

Vervolgens stel Paulus in Kolossense 3:4 die volgende: Wanneer Christus geopenbaar word (verskyn; NAV) in julle lewe, dan sal julle ook saam met Hom geopenbaar (verskyn; NAV) word in heerlikheid (ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῆ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ). Hierdie nuwe, hemelse lewe, sal nie altyd verborge wees nie maar sal

²¹⁷ Kyk bespreking by § 4.4.1.

ten volle gemanifesteer word in al sy heerlijkheid²¹⁸ wanneer Christus – wat die beliggaming daarvan is – met die wederkoms sal verskyn (geopenbaar word; φανερωθῆναι). By die wederkoms sal dit duidelik word dat sy eie mense saam met Hom is en sal hulle lewens geopenbaar word.

Hierdie openbaring word beskryf met die konsep “heerlikheid” (δόξη). Die feit dat gelowiges op 'n sekere tydstop in heerlijkheid sal leef onderskei hulle toekomstige vervolmaking van hulle huidige lewe. Volgens Kolossense 1:11 en 27 is heerlijkheid die wêreld van Christus of God wat, volgens Kolossense 1:27, nog deur gelowiges verwag word al is dit reeds aan hulle gegee deur Christus as 'n geskenk vooruit (vgl Kol 1:2-14, 22; 2:6-15; 3:1-4).

Hier vind ons 'n duidelike verwysing na die toekomstige werklikheid (die eskatologiese nog nie, die verborge wat geopenbaar sal word en waarop gehoop word) in relasie met die huidige werklikheid (die gerealiseerde eskatologie, dit alreeds wat in Christus ontvang is).

Die saak en doel van Christus word so nou met die van die gelowiges geïdentifiseer dat gesê word dat Hy hulle lewe is (ἡ ζωὴ ὑμῶν). Christus is die wese en essensie van die Christelike bestaan. Die Christelike lewe word nie net met Christus gedeel nie, die lewe is Christus. Daarom is die lewe in sy diepste sin nie wat in die gelowige gevind word nie, maar wat Christus op die gelowige afdruk (stempel). Dieselfde gedagte kom in Galasiërs 2:20 voor: “en nou is dit nie meer ek lewe nie, maar Christus wat in my lewe.”

Opmerklik in Kolossense 3:1-4 is die deurgaande beklemtoning van Christus se sentraliteit : met Christus (Kol 3:1), waar Christus (Kol 3:1), met Christus (Kol 3:3) en wanneer Christus (Kol 3:4; Wall 1993:132). Die twee verwysings na Christus in Kolossense 3:3 en 4 vorm verder die middelpunt van 'n omgekeerde parallellisme²¹⁹ wat Christus se sentrale belangrikheid bevestig.

²¹⁸ Kyk bespreking by § 4.4.1

²¹⁹ Kyk die schema dianoiias in Van der Watt (1988:81).

Kolossense 3:3

(A) Julle lewe

ἡ ζωὴ ὑμῶν

(B) met Christus

σὺν τῷ Χριστῷ

Kolossense 3:4

(B¹) Wanneer Christus

ὅταν ὁ Χριστὸς

(A¹) wat julle lewe is

ἡ ζωὴ ὑμῶν

4.4.1.1 SAMEVATTING: KOLOSSENSE 3:1-4

In Kolossense 3:1-4 vind ons die grond van die etiek in Kolossense (Schweizer 1982:178-180; Wall 1993:129-133; Van der Watt 1988:82). Die interaksie tussen indikatief en imperatief (dit wat die gelowige is en glo en sy/haar lewenswyse) is duidelik afleibaar uit hierdie gedeelte. Die grondslag van hierdie verhouding tussen indikatief en imperatief, Christus, word begronde met die vier eksplisiete verwysings na Christus.

Hoofstuk 3 begin met 'n indikatiewe stelling. “Aangesien julle saam met Christus uit die dood opgewek is.” Die eskatologiese implikasies van hierdie indikatief word uitgespel met deur twee verdere indikatiewe stellings: “julle lewe is verborge saam met Christus in God” (Kol 3:2) en “dan sal julle ook saam met Hom geopenbaar word in heerlijkheid” (Kol 3:4). Hierdie indikatiewe stellings oor die feit van God se redding vir hulle wat saam met Christus is omsluit en belig die imperatiewe stelling: “strew na die dinge daarbo” (Kol 3:1) wat ter wille van vir beklemtoning in Kolossense 3:2 herhaal word: “Rig julle gedagtes op die dinge wat daarbo is, nie op die dinge wat op die aarde is nie”.

Met bogenoemde word beklemtoon dat die logiese respons vir 'n gelowige se deelname aan Christus se oorwinning (aangedui deur “waar Hy aan die regterhand van God sit”; Kol 3:1) is om die “aardse” te verruil vir die “hemelse” norme en waardes. Hierdie verruiling vorm die sentrale morele realiteit van die nuwe lewe. Dit word dan vervolgens in Kolossense 3:5-4:1 in

die verskillende kodes vir die Christelike gedrag uitgewerk (Wall 1993:129-131).

Dit is duidelik dat die fokuspunt van hierdie gedeelte vervat word in die uitdrukkings “soek die dinge daarbo” (τὰ ἄνω ζητεῖτε; Kol 3:1) en “bedink die dinge daarbo” (τὰ ἄνω φρονεῖτε; Kol 3:2). Die boodskap van hierdie gedeeltes kan soos volg saamgevat word: Julle moet as mense wat saam met Christus gesterf het die verkeerde los en eerder as mense wat saam met Christus opgewek is, dinge by Christus soek en bedink. Dus, leef (tree op) soos iemand wat in Christus (ἐν Χριστῷ) is (Van der Watt 1988:82).

4.4.2 KOLOSSENSE 3:5-11: DIE OU EN NUWE LEWE

4.4.2.1 INLEIDEND

Die werklike paranetiese deel van die brief begin hier. Dit bevat vermaninge oor die alledaagse lewe van gelowiges. Van der Watt (1988:88) is korrek in sy mening dat die struktuur van Kolossense 3:5-17 uit twee parallelle dele bestaan: Kolossense 3:5-11 verwys na die slegte eienskappe wat “gedood” moet word, en Kolossense 3:12-17 verwys na die goeie eienskappe wat “aangetrek” moet word. Kolossense 3:5-11 kan verder ingedeel word in Kolossense 3:5-7 en Kolossense 3:8-1.

4.4.2.2 KOLOSSENSE 3:5-7: MAAK DOOD DIE AARDSE DINGE

Kolossense 3:5-7 lees soos volg: νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν ἣτις ἐστὶν εἰδωλολατρία, δι’ ἧς ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ [ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε ὅτε ἐζῆτε ἐν τούτοις (maak dood dan die lede wat op die aarde is, hoerery, onreinheid, hartstog (wellus), slegte begeertes en gierigheid, wat afgodediens is. Waardeur die toorn van God oor die kinders van ongehoorsaamheid kom. Waarin julle ook vroeër gewandel het toe julle daaruit geleef het.

In verbintenis met die voorafgaande, naamlik die algemene konteks van Kolossense 2:20-3:4 en in besonder Kolossense 3:3-4, word vanaf Kolossen-

se 3:5 die implikasie of gevolge van die voorafgaande indikatief gestel as die ware alternatief teen die dwaalleer.²²⁰ Kolossense 3:5 begin met 'n imperatiewe stelling: “Maak dood dan die lede wat op aarde is”. Met die beeld “maak dood” (νεκρώσατε) word die gedagte om saam met Christus te sterf (Kol 2:20, 3:3) voortgesit in die sin dat dit in die lewe van die gelowiges gemanifesteer moet word. Doodmaak beteken hier om weg te doen, afstand te doen of volledig te verwyder. In praktiese terme beteken dit om die ondeugde te oorkom wat in Kolossense 3:5 en Kolossense 3:8-9 genoem word. “Doodmaak” moet hier verstaan word as identies aan “die aflegging van die liggaam van die vlees (die wegneem van die sondige natuur; vgl Kol 2:11; kyk weer die bespreking hiervan in § 3.3.4.1).²²¹

Wat doorgemaak moet word is die “lede” (μέλη) “wat op aarde is” (τά επί τῆς γῆς).²²² Onder eksegete is daar nie eenstemmigheid wat betref die betekenis van die begrip “lede” (μέλη) nie. Verskeie moontlikhede word aangetoon:

- Begeertes wat gedurig binne in 'n mens woed, ook genoem aardse of sondige natuur;
- die ondeugde of sonde waarvan die gelowiges instrumente was (“lede” word geïdentifiseer met sonde wat gepleeg word, met ander woorde, sondige praktyke of handeling); of
- “lede” verwys na die mens se liggaamsdele wat instrumente is van of die ou natuur of van die nuwe mens.

²²⁰ Soos in die geval van Kolossense 3:1-4 is hier gebruik gemaak van die insigte Schweizer (1982:181-212), O'Brien (1982:174-213), Roberts (1997:74-87), Van der Watt (1988:88-93), Wessels (1992:210-221), Harris (1991:144-149), Lohse (1971:137-153), Moule (1973:483-493), Yates (1991:241-251, 1993 :109-171), Pelsner (1983:280-281), Barth en Blanke (1994:398-432), Pokorný (1991:165-175), Martin (1985:102-117), Lucas (2000:140-156), Carson (1979:81-91), Müller (1958:129-150), Furnish (1973:120-122), Lane (1978:213-220), Hendriksen (1979:143-165) en Du Toit (1983;194). Waar nodig sal na die bydraes van individuele navorsers verwys word.

²²¹ Kyk Heidelbergse Kategismus Sondag 44, vraag en antwoord 114 en Hendriksen (1979:144) se bespreking van die gelowiges se toestand of gesteldheid en hulle staat of posisie.

²²² Of die konsep “lede” uit 'n Joodse of Hellenistiese agtergrond kom is vir hierdie studie nie van belang nie.

Hierdie studie oordeel dat die tweede moontlike betekenis hierbo genoem heel waarskynlik die betekenis van “lede” die beste weergee. Dit word ook taalkundig ondersteun: “lede” (μέλη) word deur vyf woorde meer spesifiek uiteengesit (Van der Watt 1988:87). Die vyf ondeugde word in apposisie by “lede” (μέλη) gestel (O'Brien 1982:176; vgl Rom 8:13). Dit verwys dus na eties onverantwoordelike gedrag.

“Wat op aarde is” (τὰ ἐπὶ τῆς γῆς) beteken dat die gelowiges, deur hulle verbondenheid met Christus, nie meer aan die wêreld behoort nie. Hulle is dood vir die aardse dinge, het saam met Christus gesterf, en leef nou reeds 'n nuwe, hemelse lewe. Die aardse dinge wat hulle van God af wegkeer moet nou mee weggedoen word.

Die aardse dinge word vervolgens in 'n lys van vyf ondeugde (lasterkatalogus) genoem:

- πορνείαν (hoerery, onsedelikheid): hier word verwys na immoraliteit of onwettige seksuele praktyke;
- ἀκαθαρσίαν (onreinheid): elke seksuele oordaad/buitensporigheid kan ook dui op onreine woord, gesindheid en begeerte (vgl Rom 6:19; Gal 5:19; 1 Tess 4:17);
- πάθος (hartstog of wellus): hier word verwys na 'n sterk fisiese begeerte, veral van 'n seksuele aard;
- ἐπιθυμίαν κακὴν (slegte begeertes): dit sluit die seksuele nie uit nie, maar verwys ook na die sondige gesindheid wat lei tot sondige dade; en
- πλεονεξίαν (gierigheid): 'n sterk begeerte om meer en meer materiële dinge te versamel en te besit.

Die eerste twee ondeugde word belig deur die laaste drie in die katalogus. Dit word onder andere aangedui deur die feit dat die vyfde ondeug “gierigheid” apart van die ander vier genoem word deur die gebruikmaking van die “en” (καὶ) en 'n bepalende lidwoord. In 'n sekere sin word al die ander ondeugde opgesom deur die vyfde ondeug (“gierigheid”; πλεονεξίαν; vgl Rom 1:29): 'n sterk begeerte om meer en meer materiële dinge te versamel en te besit. Dit mag ook seksuele botone hê. Om gierigheid “afgodediens” (εἰδωλολατρία) te

noem word by implikasie gewaarsku dat die materiële 'n god in 'n mens se lewe kan word en so God se plek in 'n mens se lewe oorneem (vgl Matt 6:24).

Nadat die eerste vyf ondeugde gelys is vervolg die skrywer in Kolossense 3:6 deur te sê dat deur sulke dinge die toorn of straf van God oor die kinders van ongehoorsaamheid kom. Oor die interpretasie van die konsep “toorn van God” (ὁ ὀργή) is daar onder eksegete ook 'n verskil van mening²²³. In kort oordeel sommiges dat “toorn” (ὀργή) verstaan moet word as die uitvoering van die finale oordeel van God, dus met die klem nie op die oordeel as 'n emosie van God nie. Ander verstaan dit verwysend na 'n huidige realiteit en nie 'n toekomstige gebeurtenis nie (vgl die praes vorm van ἔρχεται, te wete kom). Nog 'n interpretasie is dat “toorn” nie soseer 'n aktiwiteit van God self is nie, maar dui op 'n onpersoonlike morele beginsel. 'n Volgende siening is dat “toorn” nie verband hou met God se houding teenoor die mens nie (God as subjek), maar 'n onvermydelike proses van oorsaak en gevolg in 'n morele wêreld. Laastens bestaan daar ook die siening dat “toorn” 'n outonome entiteit naas God is as 'n onafhanklike werkende dog gepersonifieerde mag.

Hierdie studie oordeel dat “toorn” verstaan moet word as die oordeel en straf van God om sy skeppingsreg en God-wees te handhaaf. Dis is dan ook hoe hierdie saak in die res van die Nuwe Testament verstaan word (kyk Matt 3:5, 7; Mark 3:5; Luk 3:7; 21:23; Joh 3:36; Rom 1:18; 2:5, 8; 3:5; 4:15; 5:9; 9:22; Ef 2:3; 5:6; Kol 3:6; 1 Tess 1:10; 2:16; 5:9; Heb 3:11; 4:3; Op 6:16, 17; 11:18; 14:10; 16:19). Omdat God heilig is en as Skepper die reg het op die verering en gehoorsaamheid van sy skepsels wil en kan God hulle sonde maar nie bloot ignoreer nie. Sy toorn wat God uit die hemel openbaar, is geen blote gevoelsreaksie nie (anders as die toorn van die mens), maar die noodsaaklike handhawing van sy skeppingsreg en sy God-wees, en sluit daarmee oordeel en straf in (Du Toit 1983:194).

Die toorn “kom” in die hede en toekomstige sin. In terme van die hede begin die toorn effek toon in die degraderende uitwerking van die sonde self.

²²³ Kyk bespreking van eksegete genoem in voetnoot 199.

“Daarom gee God hulle aan die drange van hulle hart oor” (Rom 1:24; vgl Rom 1:18-32). Die proses is dus reeds aan die werk in die geskiedenis en persoonlike lewe van ongehoorsame mense. Hierdie proses wat reeds aan die gang is, is egter nie die volle toorn nie, maar lei na die finale oordeel (vgl Rom 2:1-16; Open 6:16, 17). Die praesens tydvorm (ἔρχεται) in Kolossense 3:16 verwys, moontlik doelbewus, na beide tye (hede en toekomstige) van God se toorn met die klem op die toekomstige (Wright 1986:135).²²⁴

Die toorn van God moet nie in skerp kontras met die liefde en genade van God gesien word nie. In die Ou- en Nuwe Testament word die profete, Jesus en die apostels die proklamasie van God se genade vergesel deur die prediking oor die toorn met die bedoeling dat die ongehoorsames hulle sal bekeer.

Die waarskuwing oor die toorn wat kom moet nie gesien word as 'n motivering vir die paranese nie. Laasgenoemde word in Kolossense 3:1-4 gevind. Die stelling oor die toorn is nie 'n tweede motivering wat vrees gebruik as 'n metode nie, dit onderstreep wat in Kolossense 3:1-4 gestel word. Dit beskryf die ou lewe waaruit die lesers alreeds bevry is (vgl Kol 1:13) en nou word beklemtoon hoe verkeerd dit is om uit vrye wil daarheen terug te keer. God spreek ook die skuldige vry en net die persoon wat iets van die grootheid van God se toorn verstaan sal iets van die grootheid van sy genade bemeester. Die omgekeerde is ook waar : slegs dié wat die grootheid van God se genade reeds ervaar het kan iets verstaan hoe groot die toorn moet wees.

Die begrip “kinders van die ongehoorsaamheid” [ἐπὶ τοὺς υἰοὺς τῆς ἀπειθείας] in Kolossense 3:6 is heel waarskynlik 'n Semitiese idiom (Pokorný, 1991:167) vir die ongehoorsames wat dui op hulle wie se handelswyse teen die wil van God is, wie ongehoorsaam is aan die evangelie van Jesus Christus en wat leef volgens hulle sondige begeertes, dit is, die lewe van die ou mens (vgl Ef 5:6).

²²⁴ Hendriksen (1979:147) noem dit 'n “profetiese praesens” (vgl Joh 4:21; 14:3) waarmee aangedui word dat die koms van God se toorn so seker is asof dit alreeds gebeur het.

Die argument van Paulus in Kolossense 3:6 word versterk deur die gemeente daarop te wys dat hierdie dinge sondes is waarin hulle ook vroeër gewandel het (περιεπατήσατέ) toe hulle daaruit geleef het (ἐζήτηε). Wandel dui op lewenswyse, gedrag of ingesteldheid. Hier word daarop gewys dat ook gelowiges (ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς) soos die heidene gelewe het maar dat dit nou behoort tot die verlede (vgl Kol 1:21-22, 26; 2:13). Die gelowiges behoort nou aan “n nuwe wêreld”, “n nuwe lewe” omdat hulle aan Christus verbonde is (vgl Kol 1:13, 14, 22; 2:6, 7, 11-15, 20; 3:1-4).

4.4.2.3 KOLOSSENSE 3:8-11: LAAT STAAN HIERDIE DINGE

Kolossense 3:8-11 kan soos volg vertaal word: νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ’ εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν ὅπου οὐκ ἔστι Ἕλληνας καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ [τὰ] πάντα καὶ ἐν πᾶσιν Χριστός (Maar nou moet julle ook alles aflê, toorn, woede, boosheid, laster, skandelijke taal uit julle mond. Lieg nie vir mekaar nie, omdat julle afgelê het die ou mens met sy werke, en julle jul beklee het met die nuwe wat vernuwe word tot die kennis volgens die beeld van sy Skepper, waar daar nie Griek en Jood, besnedene en onbesnedene, barbaar, skith, slaaf, vryman is nie, maar alles en in alles Christus).

Maar nou (νυνὶ δὲ) in Kolossense 3:8 dui daarop dat 'n verandering plaasgevind ten opsigte van die “vroeër” in Kolossense 3:7. Alles moet afgelê word (ἀπόθεσθε; aor imper van ἀποτιθημι) wat tot die vroeëre sondige lewe, die lewe van die ou mens of ou lewenswyse behoort het. ἀποτιθημι kan ook vertaal word met wegdoen of laat staan en was veral gebruik om te dui op die uittrek van klere (vgl Hand 7:58). Dit word ook in ‘n metaforiese en etiese sin gebruik (vgl Rom 13:12, 14; Ef 4:22,25; Heb 12:1; Jak 1:21; 1 Pet 2:1; O'Brien 1982:186).²²⁵

²²⁵ Om na gedrag of karakter as 'n kledingstuk te verwys, kyk Job 29:14, Psalm 35:26, 109:29, en 132:9, Jesaja 11:5, 59:17 en 6:10, Romeine 13:12 en 14 en 1 Tessalonisense 5:8. Die gedagte kom ook voor in uitdrukkings soos die verganklike liggaam wat beklee word

Die uitdrukking “julle ook” (καὶ ὑμεῖς) beteken dat die lesers nie net die ondeugde in die eerste lys (Kol 3:5) moet “doodmaak” nie, maar ook die ondeugde in die tweede lys (Kol 3:8, 9). “Alles” (τὰ πάντα) verwys na die tweede lys, maar kan ook heel moontlik verstaan word as 'n verwysing na die totale sondige natuur (vgl Gal 5:24). Verder is dit duidelik dat die eerste lys sondes van 'n meer persoonlike aard bevat terwyl die tweede lys bestaan uit sondes van 'n sosiale aard.

Die ondeugde wat “laat staan” moet word, word vervolgens in 'n vyfvoudige lasterkatalogus opgenoem. Die sonde wat “laat staan” moet word is :

- toorn (ὀργήν): die menslike emosie wat uitloop op die uitbarsting van die humeur;
- woede (θυμόν): Daar is nie 'n wesenlike verskil in betekenis tussen ὀργή en θυμός nie. Die Nuwe Afrikaanse Vertaling se vertaling van θυμός met “haat” blyk nie korrek te wees nie (kyk Louw & Nida 1989a:291, 25:19; 1989a:762, 88.178; Liddell & Scott 1987:823). Albei het 'n destruktiewe uitwerking op die harmonie in menslike verhoudings en albei moet “laat staan” word, want dit behoort tot die sondige natuur (vgl Gal 5:19, 20) en behoort nie deel van die gelowiges se nuwe lewe of menswees te wees nie (vgl 2 Kor 12:20);
- boosheid (κακίαν): die doelbewuste voorneme om iemand leed aan te doen, ook deur middel van spraak (Louw & Nida 1989a:, 754, 88.105; 1989a: 764, 88.199; vgl Ef 4:31; 1 Kor 5:8). Die gedagte van 'n haatlake (“hatige”) gesindheid kan ook van hierdie term afgelei word. Die Nuwe Afrikaanse Vertaling κακία met “nyd” (bittere afguns);
- laster (βλασφημίαν): die onware kwaadpraterij met die doel om die karakter en persoon van die ander oneer aan te doen deur leuens of deur skinder. Omdat die term hier in 'n etiese lys genoem word kan aanvaar word dat laster teen 'n ander persoon bedoel word eerder as

met die onverganklike en die sterflike liggaam wat beklee word met die onsterflike liggaam (vgl 1 Kor 15:53, 54; 2 Kor 5:2-4).

teen God²²⁶. Gelowiges word beveel om niemand te belaster of van iemand kwaad te praat nie (vgl Tit 3:2). Die Nuwe Afrikaanse Vertaling se vertaling van βλασφημίαν met “gevloek” doen nie reg aan die betekenis van die woord nie; en

- skandelige taal (αἰσχρολογία; slegs hier in die Nuwe Testament): onweloweglike taal, vuil taal of aanstootlike woorde (vgl Ef 4:9). Vuil taal toon wat 'n mens is (vgl Matt 7:17, 18). Die bykomende frase “uit julle mond” (ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν) wil sê dat die sonde van spraak gestaak moet word voordat dit uit die mond kom.

Kolossense 3:9 en 10 word verbind deur καὶ (en). Lieg nie vir mekaar nie (μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους) sit die reeks imperatiewe voort en is verbind aan die voorafgaande “laster” en skandelige taal en het direk te doen met die lesers se onderlinge verhoudings. Die leuen word gebruik om ander te mislei en is gebore uit 'n liefdelose gesindheid teenoor die medemens en is 'n verwerping van die eis van waarheid en opregtheid²²⁷.

Die frase “vir mekaar” (εἰς ἀλλήλους) wys daarop dat die vermaning 'n besondere verwysing is na die gelowiges in hulle verhoudings binne die geloofsgemeenskap. Dit is egter ewe belangrik teenoor nie-gelowiges.

'n Tweevoudige rede vir die aflê van die sondige lewenswyse word nou gegee: “omdat julle die ou mens met sy werke afgelê het” (ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον αὐτοῦ) en “en julle julle beklee het met die nuwe” (καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον). Onder eksegete word die interpretasie en aanwending van twee terme ἀπεκδύμενος (aor part; afgelê het) en ἐνδυσάμενος (beklee) in onderskeidelik Kolossense 3:9 en 10 as grammatikale probleme beskou. Die vraag is of die twee werkwoorde as partisipijs

²²⁶ Volgens O'Brien (1982:188) oordeel sommige eksegete dat die oorheersende godsdienstige konnotasie van laster teen God altyd in ondeuglyste teenwoordig is, al word dit nie eksplisiet genoem nie (kyk bv Wright 1986:137).

²²⁷ Om soos (Roberts 1997:76) die vermaning om nie vir mekaar te lieg nie net te verstaan teen die agtergrond van die misleiding van die dwaalleer beperk die teologiese inhoud en algemeen geldigheid van die vermaning.

verstaan moet word wat 'n gebeurtenis in die verlede aandui – toe die gelowiges alreeds die “ou mens” afgelê het en hulle met die “nuwe mens” bekleë het – of is dit moontlik om dit in die imperatiewe sin te verstaan, dit wil sê, dat dit in effek die reeks imperatiewe (en meer bepaald die vermaning om nie te lieg nie) voortsit? In laasgenoemde geval sou dit beteken dat die lesers aangemoedig word om die “ou mens” (παλαιὸν ἄνθρωπον) “uit te trek” en die “nuwe mens” (τὸν νέον) “aan te trek”. Hierdie keuse is grammatikaal wel moontlik en word deur die meeste eksegete verkies.

Saam met O'Brien (1982:189) en Müller (1958:135) kies hierdie studie vir die siening om die twee werkwoorde as partisipia te verstaan wat op 'n gebeurtenis in die verlede dui. Die feit dat die gelowiges alreeds die “ou mens” uitgetrek het en die “nuwe mens” aangetrek het (as die basis vir die wegdoen met die sondige lewenswyse) stem ooreen met Paulus se onderrig en vermanings in die res van die brief. Soos reeds vroeër aangetoon begrond Paulus sy vermanings in die paranetiese gedeelte in wat alreeds gebeur het met die lesers toe hulle Christus aangeneem het en so aan Hom verbonde geword het (vgl Kol 2:6, 7; 2:16-3:4). Paulus verwys dikwels terug na hierdie lewensveranderende gebeurtenis deur van die aoristus partisipium of aoristus indikatief gebruik te maak wat dui op 'n handeling in die verlede wat afgehandel is (vgl Kol 1:6, 7,13, 22; 2:6, 7, 11-15, 20; 3:1,3 (kyk ook bespreking van Kol 2:11-12 in § 3.3.4.1). Dit is daarom miskien die beste keuse om hierdie partisipia in soortgelyke lig te beskou. Die gelowiges het die “ou mens uitgetrek” toe hulle in Christus se dood gedoop is en die “nuwe mens aangetrek” (vgl Kol 2:11-12)²²⁸. Volgens hierdie interpretasie maan Paulus dus die gelowiges om te leef volgens dit wat hulle alreeds is, “nuwe mense” in Christus en nie soos “ou mens” met sy sondige natuur nie.

Die uitdrukking “afgelê” (uitgetrek) en “beklee” (aangetrek) word gebruik na aanleiding van die metafoor om ou klere uit te trek en nuwe klere aan te trek.

²²⁸ Die meeste eksegete verbind die “uittrek van die ou mens” en “aantrek van die nuwe mens” met die doopgebeure. Barth en Blanke (1994: 409) is na my mening korrek in hulle argument dat die Kolossensebrief geen aanduiding gee van so 'n belangrike kenmerk van die doop nie, en dit regverdig ook nie die aanname dat in Kolossense 3:9,10 na die doop verwys word nie.

Hierdie metafoer was wyd bekend en dikwels gebruik in verskillende kontekste in die antieke wêreld (vgl Job 29:14; Ps 93:1; 104:1; 109:18, 29; 132:9; 2 Kor 6:41). Dieselfde gedagte word ook gevind in Hebreërs 12:1, Jakobus 1:21, 1 Petrus 2:1, Romeine 13:12a en 14. Galasiërs 3:27 en Efesiërs 4:22, 25. Hierdie uitdrukkings beskryf nie alleen die individu se toestand nie (bv iemand se ou, slegte karakter en die nuwe Christelike karakter) maar dui ook op korporatiewe assosiasies wat dui op 'n ou en nuwe orde van bestaan (O'Brien 1982:189). Die “nuwe mens” (τὸν νέον) is “aangetrek” in die plek van die “ou mens”. O'Brien (1982:190-191; kyk ook Yates 1993:111; Barth & Blanke 1994:412; Martin 1985:107; Pokorný 1991:169) se korporatiewe verstaan van die ou en nuwe mens is belangrik vir die verstaan van verhouding tussen Christologie en etiek in Kolossense. Aan die eenkant verwys dit na die individuele gelowige wat die lewe van die nuwe mens leef en wat al hoe meer vernuwe word na die beeld van sy/haar Skepper (2 Kor 4:16; Ef 3:16). Aan die anderkant besit die uitdrukking “die nuwe mens” 'n korporatiewe verwysing wat dui op die nuwe mensheid in Christus. Soos die “ou mens” in Adam was (die beliggaming van die nie-weergebore mens), so dui die “nuwe mens” (wat nou “in Christus” is) op die beliggaming van die nuwe mensheid.²²⁹ Kolossense 3:11 se verwysing na die wegdoen met grense wat betref ras, godsdiens, kultuur (en alle ander sosiale grense) ondersteun die korporatiewe verstaan van hierdie uitdrukking. Die vernuwung verwys nie net na die individuele verandering van karakter nie maar ook 'n korporatiewe herskepping van die mensdom na die beeld van die Skepper. Christus is die “nuwe mens” wat die Kolossense “aantrek”. Hy is die tweede Adam, die hoof van die nuwe skepping (vgl 2 Kor 5:17; Gal 6:15; O'Brien, 1982:191; kyk ook Schweizer 1982:196; Hendriksen 1979:148; Martin 1985:107).

Hierdie studie is versigtig om bogenoemde standpunt te ondersteun. Kolossense 3:10 verwys immers nie na die “aantrek van Christus” soos byvoorbeeld Romeine 13:14 en Galasiërs 3:27 nie. Hier in Kolossense word

²²⁹ In hierdie verband verwys Barth en Blanke (1994:412) na die sogenaamde Adam-Christus tipologie, Martin (1985:107), Carson (1979:84) en Hendriksen (1979:151) na die “Adam-Christus verhouding” en Wall (1993:142) na die “Adam Christologie” as begrippe om die verhouding tussen die “ou mens” en “nuwe mens” te verstaan.

die gelowiges eerder aangemoedig om die eties-morele “nuwe mens” “aan te trek”, die nuwe mens wat vernuwe word in kennis volgens die beeld van sy/haar Skepper. Die “nuwe mens” moet dus hier in 'n etiese sin verstaan word, die mens nou in Christus. Die implisiete betekenis hiervan, toegegee, is dat “Christus aangetrek word”.

Die “sy werke” (σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ) in Kolossense 3:10 verwys na die ondeugde soos gelys in Kolossense 3:5 en 8 wat vernuwe word “tot die kennis volgens die beeld van sy Skepper” (ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ’ εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν; vgl die vertalings van die Ou Afrikaanse vertaling en Nestle-Aland²⁶). Die Nuwe Afrikaanse Vertaling, daarenteen, vertaal hierdie frase met “wat al hoe meer vernuwe word na die beeld van sy Skepper en tot die volle kennis van God”.

Die vraag is hoe moet hierdie frase vertaal en verklaar moet word. Dui hierdie frase op die vernuwing van kennis na (volgens) die beeld van die Skepper (Ou Afrikaanse Vertaling en Nestle-Aland²⁶), of die vernuwing van die beeld van die Skepper na en tot volle kennis van God? In kort, gaan dit hier oor die vernuwing oor die kennis of oor die beeld (soos feitlik alle eksegete dit verstaan)?

O'Brien (1982:191) oordeel dat, grammatikaal gesproke, dit wil lyk of dit die beste is om die voorsetselfrase κατ’ εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν (na die beeld van sy Skepper) as die bepaling (“modifying”) van τὸν ἀνακαινούμενον (wat vernuwe word) te beskou. Hierdie keuse word gelei deur die verbin-
tenis aan ἐπίγνωσιν (kennis). So verstaan dien die “beeld van sy Skepper” as die model of argetipe vir die vernuwing van die “nuwe mens”, 'n vernuwing wat die lesers se progressiewe toename in die ware kennis in die oog het. Harris (1991:152) huldig dieselfde siening: “Paradoxically, the “new person/humanity” is continuously (pres. tense) being made new “again” (ἀνα) in progressive conformity to the divine image” (vgl 2 Kor 3:18; 4:16). Met

betrekking tot ἐπίγνωσις (kennis) oordeel hy dat die doel konstante vernuwing is.

Van der Watt (1988:90) verskil van bogenoemde eksegete in sy grammatikale ontleding van hierdie frase maar kom tog in sy interpretasie by dieselfde resultaat uit. Hy oordeel dat ἐνδυσάμενοι (julle beklee het) verstaan moet word teen die agtergrond van die elemente wat na die verlossing verwys (vgl Kol 1:13, 18, 21, 24). Die vernuwing εἰς ἐπίγνωσις (tot die kennis) is ook in hierdie brief van belang. In Kolossense 2:8 word daar melding gemaak dat die dwaalleraars 'n filosofiese aanslag teen die Kolossense maak. In Kolossense 1:9 vra Paulus dat die Kolossense vol sal word van die kennis van God se wil. Belangrik ook is die verwysing in Kolossense 2:3. Christus word daar as die persoon in wie die kennis is, geskets. Om tot kennis vernuwe te word, beteken om meer van Christus te ken.

Hierdie studie oordeel dat 'n beter vertaling hier dalk “wat vernuwe word tot die kennis volgens die beeld van sy Skepper” sal wees (kyk Nestle-Aland²⁶; Van der Watt 1988:129). Hierdie vertaling sinspeel daarop dat die gelowige na die beeld van sy Skepper vernuwe word deur die toename in kennis wat dan ook die doel van die groeiende kennis is (eie interpretasie).

Wat is hierdie kennis? εἰς ἐπίγνωσις (tot die kennis) kom hier in abstrakte sin voor (O'Brien 1982:192) soos in Filippense 1:9 (“dat julle nog meer en meer oorfloedig mag word in kennis en alle ervaring”). Die vernuwing van die “nuwe mens” het in sig die lesers se progressiewe toename en vermoë om God se wil en opdrag te herken (vgl Kol 1:9), 'n eienskap wat die “ou mens” nie besit nie. Ware kennis lei tot 'n optrede en gedrag wat ooreenstem met die Skepper se wil. Om hierdie rede moet, volgens Yates (1993:116-117) ἐπίγνωσις (kennis) as 'n praktiese en etiese term verstaan word.²³⁰

²³⁰ In hierdie verband stel Roberts (1997:76-77) dat gelowiges vernuwe word deur die goeie boodskap te ken (die boodskap wat in die brief se geloofsbelydenis en danksegging na vore kom, te wete Kol 1:3-20).

Harris (1991:152) en Van der Watt (1988:90) oordeel dat die onuitgesproke objek van ἐπίγνωσις (kennis) God (vgl Kol 1:10), God se wil (vgl Kol 1:9) of Christus self is (vgl Kol 2:2; Ef 1:17; 4:3). Volgens Lohse (1971:222) was 'n gebrek aan kennis die kern van die mens se eerste mislukking (vgl Gen 2:17; 3:5, 7) en die mensdom se mislukking om op te tree volgens hulle kennis van God. Deur Hom te erken in aanbidding is die sentrale element in Paulus se analise van die vroeëre mens se toestand, dié van die “ou self” (vgl Rom 12:1). Vernuwung in kennis van God en die verhouding wat deur hierdie kennis geïmpliseer word (vgl Kol 1:10) is daarom vir Paulus van eerste belang. Die parallel tussen Romeine 12:2 en Kolossense 1:9-10 is dus belangrik vir die verstaan van die samehang van die teologiese refleksie van hierdie gedeelte.

Kennis beteken dus hier om te weet wie God is en wat sy wil is. Hierdie kennis word verkry deur Jesus Christus te ken. Hierdie kennis moet vermeerder word omdat die doel van hierdie kennis is om al hoe meer gelykvormig te word aan die beeld van die Skepper (vgl 1 Kor 15:49).

Wat beteken κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν (volgens die beeld van sy Skepper)?²³¹ Twee sake verdien hier aandag: na wie verwys die woord “Skepper” (κτίσαντος), en wat is die inhoudelike van die woord “beeld”?

Wat eersgenoemde vraag betref oordeel O'Brien (1982:191) dat hierdie frase, alhoewel dit nie 'n eksplisiete aanhaling uit die Ou Testament is nie, sinspeel op Genesis 1:27 waar gesê word dat die eerste Adam na die beeld van God (κατ' εἰκόνα θεοῦ) geskape is. Hier word die eerste Adam geïnterpreteer as die “ou mens” wat nou afgelê is sodat die gelowige die “nuwe mens” kan “aantrek”. Volgens O'Brien is die woorde τοῦ κτίσαντος (die Skepper) dus in wese 'n beskrywing van God (vgl Ef 4:24).

In die Pauliniese materiaal en die res van die Nuwe Testament is God die subjek van κτίζω (skep; vgl Rom 1:25; Ef 3:9, 1 Kor 11:9; Ef 2:10; 4:24; 1 Tim 3:3; Matt 19:4; 1 Pet 4:19; Op 4:11; 10:6). In Kolossense 1:16 is God die

²³¹ Kyk weer bespreking in § 3.3.3.1

logiese subjek van die passiewe werkwoord ἐκτίσθη (geskep). Om dus te sê dat die “nuwe mens” vernuwe word “volgens die beeld van God” – in die lig van die himniese paragraaf waar Christus geprys word as die εἰκών (beeld) van God (Kol 1:15) en Paulus se Christologiese onderrig elders (vgl Rom 8:29; 1 Kor 15:49; 2 Kor 4:4; Fil 2:6) – beteken dus dat God se herskepping van die mens plaasvind “in the pattern of Christ who is God's likeness, absolutely” (O'Brien, in Moule 1973:120).

Hierdie uitdrukking is nie 'n afwyking van die apostel se ander uitsprake wat handel oor die gelowige se transformasie na die beeld van Christus nie (vgl Rom 8:29; 1 Kor 15:49; 2 Kor 3:18; Fil 3:21). Terwyl κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος dit duidelik maak dat die verlore “nuwe mens” (καινή κτίσις; “nuwe skepping”) by wie die beeld van God – wat Adam verloor het – herstel is, dui αὐτόν dat hierdie herstel van die Goddelike beeld niks anders is as die transformasie na die beeld van Christus nie. αὐτόν (sy) verwys na die “nuwe mens”. Dit impliseer egter nie, aldus O'Brien, dat Christus persoonlik 'n geskape wese is nie – Hy is die “nuwe mens” wie die gelowige aangetrek het: “the new man who is created is the new personality that each believer becomes when he is reborn as 'n member of the new creation whose source of life is Christ” (Bruce 1970 :273, in O'Brien 1982:101).

Schweizer (1971:198), vanuit sy etiese hoek oordeel dat agter die metafoor om Christus “aan te trek” 'n geheel en al 'n ander boodskap na vore kom as soos hierbo beskryf. Die beeld van die onsigbare God, volgens Kolossense 1:15, is Christus. Dit word ook aangedui deur die wêreld wat in Kolossense 3:11 beskryf word en volgens Galasiërs 3:27-29 'n effektiewe realiteit in Christus geword het. Die idee vervat in hierdie metafoor is egter nie volledig deurgevoer nie: in die eerste plek word Christus nooit as Skepper in die Nuwe Testament aangedui nie (behalwe vir die Ou Testamentiese aanhaling wat in Heb 1:10 ingevoeg is), en in die tweede plek kan die frase “sy Skepper” alleen verwys na die (nuwe) natuur, en beslis nie na Christus nie. Die metafoor moet dus verstaan word in die sin dat die beeld van die Een wat die mens geskep het (God) alleen teenwoordig is in die suiwer vorm van

Christus. Die “nuwe mens” word voortdurend deur Hom opgeneem en word meer en meer deur Hom vernuwe.

εἰκόνα (beeld) betrek die Christushimne (Kol 1:15-20) by hierdie gedeelte. In Kolossense 1:15 word van Christus as die εἰκόνα (beeld) gepraat. Dat Christus die εἰκόνα (beeld) is beteken dat Hy in status en funksie God is. Dieselfde gedagte word hier oorgedra. Soos Christus God as Skepper uitbeeld, so moet die gelowige die Skepper uitbeeld. Om die Skepper in jou optrede uit te beeld beteken dus om vernuwe te wees. Dan sal ἀλλὰ [τὰ] πάντα καὶ ἐν πᾶσιν Χριστός (maar alles en in alles Christus wees; Van der Watt, 1988:90)²³².

Volgens Harris (1991:153) verwys εἰκόνα moontlik na Christus wie die beeld van God is (vgl Kol 1:15; 2 Kor 4:4) eerder as na God self (vgl Gen 1:26) aangesien Paulus hier besig is om die vernuwing van die “nuwe mens/mensheid” te bespreek en nie die herskepping van die eerste (ou) persoon nie. In die denke van Paulus is Christus die paradigma vir gelowiges se transformasie (vgl Rom 8:29; 1 Kor 15:49; 2 Kor 3:18). τοῦ κτίσαντος (die Skepper) verwys na God, en nie na Christus nie, omdat in die Pauliniese corpus die uitgedrukte of geïmpliseerde subjek van κτίζω (skep) altyd God is. αὐτόν (sy) verwys na die “nuwe mens” of die “nuwe mensheid”, nie die mensdom op sigself of Christus as die “nuwe mens” nie, omdat 1) die enigste eksplisiete antesedent vir αὐτόν (sy) τὸν νέον ἄνθρωπον), die nuwe mens is; 2) die “ou mens /mensheid” nie gelykgestel kan word met die “ou mens” nie en ook nie beskou word as 'n Goddelike skepping nie; en 3) in geen manier Paulus sou sê dat God Christus geskep het nie (vgl 1:16-17). Indien αὐτόν dus wel na die “nuwe mens” of die “nuwe mensheid” verwys is Paulus hier besig om te bevestig dat God die “nuwe mens /mensheid” geskep het en nou besig is om hom/haar te vernuwe na die “patroon” van Christus, wie die beeld van God is. Die Skepper se doel in hierdie herskepping is nie die

²³² Pelser (1983:280) huldig dieselfde siening. In die gelowige moet herstel word wat deur die sondeval vernietig is. Hy/sy moet weer beeld van God word. Christus is die beeld van God. Die “nuwe mens” moet soos Christus word.

herstel van die oorspronklike goddelike beeld in die skepsel nou besoedel deur die sonde nie, maar eerder die “konstruksie” van 'n nuwe beeld, dit is Christus.²³³

Die woord Skepper in hierdie frase verwys na God. Omdat Kolossense 1:15 Christus egter as beeld van God beskryf en die belydenis (Kol 1:13-20) die sleutel tot die verstaan van die hele Kolossensebrief is, is dit duidelik dat Christus die sentrale norm (bron) is waarom alles wentel. Dus, om na die beeld van die Skepper vernuwe te word is om na die beeld van Christus vernuwe te word. Hy is die beeld van God. Hy is in status en funksie God self (Van der Watt 1988:90).

Wat is die inhoudelike van die woord “beeld”? Capper (1985:22) vra in hierdie verband die belangrike vraag of die beeld van God relasioneel verstaan moet word of moet dit eerder in terme van die mens se wese verstaan word? Volgens hom is die antwoord nie te vind in die onderskeid tussen die twee moontlikhede nie, maar in albei. Die beeld van God sluit duidelik meer in as die oorspronklike geregtigheid wat met die sondeval verloor is omdat die beeld nog duidelik teenwoordig is in die mens na die sondeval (Gen 9:6; Jak 3:19). Die natuurlike gawes soos redelikheid en selfbewussyn blyk 'n integrale deel te wees van die beeld van God. 'n Mens se persoonlikheid is 'n integrale deel van God se beeld in 'n mens. Die beeld van God behels nie net die wese van die mens nie, maar behels ook die mens se verhoudings binne die menslike gemeenskap. In 'n bespreking van Berkouwer, Barth en Calvin se sienings oordeel Capper (1985:26) dat dit duidelik is na aanleiding van Kolossense 3:10 en Efesiërs 4:23 dat kenmerke van God se beeld soos kennis, geregtigheid en heiligheid deur die sondeval verwronge gemaak is. In die konteks van om die “nuwe mens” “aan te trek” is daar egter 'n nouer verbintenis tussen die beeld van God en die “nuwe mens”. Die beeld van God hou verband met die “nuwe lewe” van die “nuwe mens”.

²³³ Pelser (1983:280) is van mening die beeld van God met die sondeval vernietig is. Daarom moet die gelowige weer die beeld van God word.

Capper (1985:27) maak 'n verdere belangrike opmerking wanneer hy stel dat Kolossense 3:10 en Efesiërs 4:22-24 gerig is op gemeentes. Nadat hulle alreeds opdrag ontvang het om die “ou mens” te laat vaar word die meervoudigheid van mense wat die kerk vorm aangesê om die “nuwe mens” “aan te trek” met die reeds genoemde kwaliteite. Elke vers volg onmiddellik met instruksies betreffende die praktiese (etiese - my invoeging) uitwerk hiervan in verhouding tot die Christelike gemeenskap (bv wees geduldig met mekaar; Kol 3:13), en die praat van waarheid onder mekaar (Kol 3:9; Ef 4:25). Hierdie gedeeltes oor die gedrag binne die Christelike gemeenskap word afgesluit met opdragte betreffende rolverdelings wat gevolg moet word in en deur die gemeenskap (vgl Kol 3:18-4:1; Ef 5:21-6:9).

In hierdie verband meld Lohse (1971:222) dat “beeld” 'n dinamiese konsep is soos die gebruik daarvan met verwysing na Goddelike wysheid en Christus (Kol 1:15) dit bevestig. Gevolglik impliseer dit nie 'n statiese status nie maar 'n verhouding waarin die “beeld” nuut (νέος) moet bly. Dit moet in kontak bly met die Een wie se beeld dit is. Dan sal dit groei na ware kennis hoe meer dit vernuwe word na die beeld van sy “Skepper”.

As daar dus na die beeld van God verwys word, word in hierdie studie bedoel Christus (Kol 1:15). Die term “beeld” beklemtoon Christus se verhouding tot God. Dit beteken dat hy in status en funksie God is. Daar is 'n baie intieme verband tussen sy wese en die wese van God. Hy is die draer daarvan. Christus is God se openbaring van Homself, sy verteenwoordiger. God se eienskappe is in Christus sigbaar. God kan deur Christus geken word. Hy is die spieëlbeeld van God, sy sigbare ewebeeld. As die gelowige wil weet wie, wat en hoe God is, kyk na Jesus. God se heerlijkheid straal van Jesus Christus uit. Verder is die mens die beeld van God. Hierdie beeld van God in die mens moet in terme van die wese van die mens én relasioneel tot Christus verstaan word. Met die wese van die mens word bedoel die natuurlike gawes en kwaliteite van die mens soos redelikheid, selfbewussyn en persoonlikheid wat 'n integrale deel is van die beeld van God. Die beeld van God behels egter meer as die mens se verhoudings tot ander. Die

“goddelike” eienskappe in die mens soos liefde, geregtigheid, heiligheid, meelewendheid en sagmoedigheid (wat te make het met verhoudings). 'n Deel van God se beeld in die mens is dus nog sigbaar, en 'n deel is vernietig deur die sondeval.

Hierdie is waaroor dit in Kolossense gaan – die herstel van dié deel van die beeld wat vernietig is. Gelowiges word daaraan herinner dat hulle herskepte, nuwe mense in Christus is. Hulle het Christus “aangetrek”, daarom moet hulle in verbondenheid met Hom lewe, in Hom gewortel en op Hom gebou. Hy wat die beeld van God is het ons kom wys hoe 'n lewe lyk wat volgens die beeld van God geleef word. Die gelowige het nou 'n nuwe status en moet 'n nuwe lewe leef.

Binne die konteks van Kolossense beteken dit die etiese lewe van die gelowige. Christus het as' t ware met sy lewe weer kom wys hoe die eienskappe van die beeld van God wat vernietig is lyk en hoe dit geleef moet word. Hierdie moreel-etiese eienskappe word deurgaans in Kolossense genoem: liefde (Kol 2:2; 3:14), meelewendheid, goedgesindheid, nederigheid, sagmoedigheid, verdraagsaamheid en vergewensgesindheid (Kol 3:13).

Die lys van Christelike deugde wat byvoorbeeld in Kolossense 3:2 gegee word is 'n wyse van lewe wat in wese aan God of Christus toegeskryf word. Tegelykertyd roep dit egter die gelowiges op om hierdie lewe, wat aan Christus behoort, “aan te trek”. Om weer na die beeld van die Skepper (dus Christus) vernuwe te word beteken dan dat hierdie eienskappe al meer sigbaar moet word in 'n gelowige se lewe en al die ander ondeugde al hoe minder sigbaar. Ten slotte kom dit daarop neer dat die gelowige soos Christus moet wees en leef. Wie Christus is moet in 'n gelowige sigbaar word en wees, net soos God in Christus sigbaar is. Só is die gelowige die beeld van sy/haar Skepper, en moet dit al hoe meer word.

In hierdie Afdeling word ten slotte aandag gegee aan die uitdrukking ὄπου οὐκ ἔστι (waar daar nie is nie) in Kolossense 3:11. ὄπου dui plek aan (daar of

hier; NAV). ἔνι is 'n verkorte vorm van ἔνεστι en word in Nuwe Testament altyd gebruik saam met die negatief οὐκ) en kan vertaal word met “iets is nie of bestaan nie” (Louw & Nida 1989a:713, 83.5; Liddell & Scott 1987:226).

Die “plek” waarna verwys word is die “nuwe lewe” van die “nuwe mens”, die “herskepping”, die “nuwe mensheid” wat in verbondenheid aan Christus ontstaan het (vgl Kol 3:10), dus die kerk. In hierdie geloofsgemeenskap heers 'n nuwe orde, 'n nuwe lewenswyse. Net soos individuele gelowiges die gesindhede en gewoontes van die “ou mens” afgelê het, net so moet die kerk/gemeente die ou skeidsure wat mense geskei het, aflê. Hier in die “nuwe skepping” is die “nuwe lewe” so radikaal dat dit 'n verandering van alle menslike verhoudings tot gevolg het. Die volgende word genoem:

- Rasseskeiding (Grieks of Jood)
- Godsdienstige skeiding (besny of onbesnede)
- Kulturele skeiding (barbaar of skith – anderstalig of onbeskaaf – soos die NAV dit korrek vertaal)
- Sosiale skeiding (slaaf of vry)

Natuurlike verskille word nie opgehef nie (vgl Gal 3:28) maar in Christus is al die skeidings en verskille onbelangrik. Onder gelowiges is daar geen verskil in geestelike status nie. In Christus is almal gelyk ongeag ras, klas of stand omdat Christus alles en in almal (NAV) is (ἀλλὰ [τὰ] πάντα καὶ ἐν πᾶσιν Χριστός).

Hierdie stelling eggo Kolossense 1:15-20. Christus, wat die algenoegsame Here en Verlosser is, is al wat saak maak. Sy Gees-bemiddelde inwoning in alle gelowiges, van watter klas, stand of agtergrond, waarborg die skepping en geleidelike volmaaktheid in elkeen en almal van die “nuwe mens” wat vernuwe word tot die volle kennis van God volgens die beeld van sy/haar Skepper.

4.4.2.4 SAMEVATTING: KOLOSSENSE 3:5-11

Die eintlike paranetiese deel van die brief begin by Kolossense 3:5. Die gedeelte Kolossense 3:5-11 bevat vermaninge oor die alledaagse lewe van gelowiges en verwys na die slegte eienskappe wat “gedood” moet word. In Kolossense 3:1-4 word die lesers vermaan om die dinge daarbo, waar Christus is, te soek en te bedink omdat hulle saam met Christus gesterf en opgestaan het.

Hierdie feit vind sy konkrete uitdrukking en toepassing in die verdere opdragte. In die eerste opdrag (Kol 3:5) word gesê die aardse dinge wat nog deel van die gelowiges se lewe is doodgemaak moet word. 'n Lys van vyf persoonlike sondes word genoem en die waarskuwing word gerig dat God se toorn/straf deur sulke dinge oor mense kom wat aan Hom ongehoorsaam is. In 'n tweede opdrag (Kol 3:8-9) word 'n verdere lys gegee van dinge wat afgelê moet word omdat gelowiges met die ou, sondige mens en sy gewoontes gebreek het en nou die lewe van die nuwe mens lewe. Die sondes in die tweede lys raak die verhoudings tussen mense. Medegelowiges kan hierdeur te na gekom word en die eenheid in die gemeente skade berokken. In die derde opdrag (Kol 3:10) word gesê dat die lewe van die nuwe mens moet nou geleef word. Hierdie nuwe mens moet ook al hoe meer vernuwe word na die beeld van Christus (Hy wat die beeld van God is) en tot volle kennis van God kom. Christus moet al hoe meer in die gelowige gestalte kry.

In Kolossense 3:11 word ten slotte gestel dat hierdie nuwe lewe van die nuwe mens, die herskepping (die nuwe mensheid wat in verbondenheid aan Christus ontstaan het) ook die kerk is waarin 'n nuwe orde moet heers. In die kerk van Christus geld onderskeid tussen rasse, volke, godsdienstige verskille, kulture en sosiale stande nie meer nie – in die kerk is Christus alles en in almal.

4.4.3 KOLOSSENSE 3:12-17: DIE UITVERKORE VOLK VAN GOD – LEEF AS UITVERKORENES

Na die negatiewe vermaninge om die ondeugde wat deel is van die ou mens/lewe dood te maak en af te lê (Kol 3:5-11) volg nou positiewe verma-

ninge oor die “aantrek” van die deugde van die nuwe mens/lewe. Die motiveering vir die “uittrek” van die ou mens/lewe en die “aantrek” van die nuwe mens/lewe is dieselfde, te wete die verbondenheid met Christus. Die nuwe mens (vgl Kol 3:10) word nou beskryf in terme van die gelowige se etiese eienskappe en nuwe lewenswyse teenoor medegelowiges en die gemeente. Die gedeelte in Kolossense 3:12-17 kan ingedeel word in Kolossense 3:12-14 en Kolossense 3:15- 17, ‘n indeling wat gevolg word in die bespreking hieronder.

4.4.3.1 KOLOSSENSE 3:12-14: UITVERKORE EN SAAMGEBIND IN LIEFDE

Kolossense 3:12-14 lees soos volg: ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ, ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραῦτητα, μακροθυμίαν ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς ἂν τις πρὸς τινὰ ἔχη μομφήν· καθὼς καὶ ὁ κύριος ἔχαρίσατο ὑμῖν οὕτως καὶ ὑμεῖς ἐπὶ πᾶσιν δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἧ ἔστιν σύνδεσμος τῆς τελειότητος (Beklee julle dan as uitverkorenes van God, heiliges en geliefdes, met innerlike ontferming, goedertierenheid, nederigheid, sagmoedigheid, lankmoedigheid. Verdra mekaar en vergewe mekaar as die een teen die ander 'n klag het soos die Here julle vergewe het so moet julle ook [en beklee julle] bo al hierdie dinge met die liefde wat die band van die volmaaktheid is).

Met die beklee julle (ἐνδύσασθε) in Kolossense 3:12 word die beeld van “aantrek” in Kolossense 3:10 voortgesit in die aoristus imperfektum-vorm wat dui op 'n afgehandelde gebeurtenis. Die woord οὖν (dan/daarom) verwys na Kolossense 3:11 en moontlik ook na Kolossense 3:10. Die “nuwe mens” (vgl Kol 3:10) word nou nader omskryf as uitverkorenes (ὡς ἐκλεκτοὶ) van God. Gelowiges is God se uitverkorenes omdat Hy hulle verlos het deur die vergewing van sondes (vgl Kol 1:13, 14) – dieselfde gedagte as die uitverkie-sing van Israel (vgl Deut 4:37; 7:7; Ps 33:12; kyk ook Rom 8:33; 9:11; 11:5, 7, 28; 1 Pet 2:9).

Heilige en geliefdes (ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι) moet verstaan word as attribute tot uitverkorenes. Heilig beteken wat afgesonder is as eiendom van God (vgl 1:2; 2 Kor 6:17) en geliefdes (vgl 1 Tess 1:4; Ef 1:6) verwys na die gelowiges wat die voorwerpe is van God se besondere liefde. Al hierdie benamings beklemtoon die manier waarop die gemeente afgesonder is deur God se liefde vir hulle.

Op grond van hierdie verhewe posisie voor God moet die gelowiges 'n lewenswyse openbaar wat die “nuwe mens” waardig is. Hierdie gedrag waartoe hulle aangespoor word weerspieël die Here wat hulle uitverkies het. Hierdie afleiding kan gemaak word op grond van die feit dat die deugdelys wat vervolgens gegee word in die Nuwe Testament dikwels verbind word met die daede en hoedanighede van God en Christus (vgl Rom 12:1; 2 Kor 1:3; Rom 2:4; 9:22; Ef 2:7; Tit 3:4; Fil 2:8; 2 Kor 10:1; Matt 11:29). Hierdie deugde is gerig op mense, maar die visie is op God of Christus en so is ook alle daede gerig op die idee dat Christus alles in almal is (Barth & Blanke 1994:419).

Deurgaans in die Nuwe Testament verteenwoordig hierdie deugde gesindhede 'n optrede wat van wesenlike belang is vir verhoudinge tussen gelowiges in die gemeente (vgl Fil 2:4). Die onderskeie deugde word soos volg gelys:

- met innerlike ontferming (σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ), letterlik die ingewande of hart as die setel van die gevoel. Hierdie verwys na die meelewendheid en barmhartigheid wat teenoor 'n ander betoon moet word (vgl Ef 4:32);
- goedertierenheid (χρηστότητα). Dit is die goedheid en welwillendheid wat ook die gedagte van genade, barmhartigheid en lankmoedigheid insluit (vgl 1 Kor 13:4);
- nederigheid (ταπεινοφροσύνην) is 'n gesindhede en optrede wat deur beskeidenheid en ootmoedigheid gekenmerk word. Die belange van ander word eerste gestel. Dit is die teenoorgestelde van selfverheffing (vgl Fil 2:3);

- sagmoedigheid (πραΰτητα) hou verband met nederigheid. Sagmoedigheid beteken nie swakheid, lamleedigheid of vrede teen elke prys nie. Sagmoedigheid is versoenbaar met krag en outoriteit, maar is nooit aggressief, ongeskik, bombasties in sy optrede teenoor 'n ander nie. Sagmoedigheid is 'n deeglike besef van jou eie tekortkominge, maar is nie sensitief oor hom/haarself nie en is nie altyd op die verdediging nie. Dit het ook nie 'n hoë dunk van hom/haarself nie. Sagmoedigheid behandel die ander persoon met 'n sagtheid, selfs in teregwysing. Sagmoedigheid hou ook verband met lankmoedigheid en verdraagsaamheid te midde van onreg wat teenoor jou gepleeg word. Dit is nie wraaksugtig nie (vgl 1 Pet 2:20-23). Sagmoedigheid is altyd gereed om te luister en te leer. Die uitnemendste voorbeeld van sagmoedigheid vind ons in die Here Jesus Christus (vgl Fil 2:4-11; Matt 11:29; 21:15; Jak 3:13; 1 Pet 3:14; 1 Kor 4:21; Gal 5:22; Ef 4:2).
- lankmoedigheid (μακροθυμίαν) is om geduld en verdraagsaamheid te beoefen. Om baie te verdra sonder om kwaad te word. Dit is die teenoorgestelde van wrewel, wrok en wraak.

In Kolossense 3:13 word die vermaning voortgesit met twee partisipia, te wete verdra mekaar (ἀνεχόμενοι ἀλλήλων) en vergewe mekaar (καὶ χαρίζόμενοι ἑαυτοῖς). In beide die gevalle word die partisipium imperatiwies gebruik en onderstreep nogeens die belangrikheid van die regte optrede van gelowiges.

Uit lankmoedigheid (Kol 3:12) moet onderlinge verdraagsaamheid of geduld en wedersydse vergifnis²³⁴voortvloei. Vergifnis vind plaas wanneer die een teen die ander 'n klag (verwyf, wrok, grief) het (ἐάν τις πρὸς τινα ἔχη μομφήν). Die gemeente moet 'n genadige en wedersydse vergewende gemeenskap wees. (vgl Matt 6:14, 15; 18:35; Mark 11:25, 26; 2 Kor 2:7; Ef 4:32). Gelowiges moet mekaar vergewe soos die Here hulle vergewe het (καθὼς καὶ ὁ κύριος ἐχαρίσατο ὑμῖν οὕτως καὶ ὑμεῖς). Die interaksie van gelowiges moet die optrede van die Here teenoor hulle weerspieël (vgl Kol

²³⁴ Kyk ook bespreking van Kolossense 2:13 in § 3.3.4.1

1:22). Die volmaakte voorbeeld van Christus moet nagevolg word. Wie self deur die Here vergewe is, moet ook die medemens vergewe. Christus se vergifnis dien beide as model én motief vir hulle vergewensgesindheid teenoor mekaar (vgl Ef 4:32). Die praesens vorm van vergewe dui op 'n voortdurende, daaglikse gesindheid en optrede van vergifnis.

Die woord κύριος (Here) wat God kan beteken (vgl 2:13; Ef 4:32) is nie die betekenis hier in Kolossense nie gesien in die lig van die feit dat in Kolossense 3:17, waar die voorafgaande vermanings opgesom word, die Here Jesus uitdruklik genoem word (vgl ook Kol 1:3, 10; 2:6; 3:18, 20, 22, 23). In die Pauliniese literatuur is dit op verskeie plekke op te merk dat God en ook Jesus as subjek genoem word vir dieselfde optrede. Dit is dus nie 'n kontradiksie nie.

Die begrip “en beklee julle²³⁵ bo al hierdie dinge” in Kolossense 3:14 (wat vanuit Kol 3:12 veronderstel kan word; ἐπὶ πάνσιν δὲ τούτοις) mag die gedagte laat dat dit sou beteken bo-op (belangriker as) al die ander deugde. ἐπὶ πάνσιν moet egter hier as bykomend tot alles verstaan word (Barth & Blanke 1994:423; O'Brien 1982:203). Die liefde (τῆς τελειότητος)²³⁶ is dit waarmee die gelowiges hulle moet beklee. Liefde is nie net nog 'n deug wat by die ander bygevoeg word nie, maar neem die eerste plek in. Dit is die belangrikste morele kwaliteit in die “nuwe mens” se lewe (vgl Rom 13:8-10; 1 Kor 13:1-13 ; Gal 5:4). Daarom is die liefde bo al die ander deugde. Dit oortref alles wat die gelowige moet “aantrek”. Hierdie liefde is verder die band van volmaaktheid (ὃ ἐστὶν σύνδεσμος τῆς τελειότητος). Kenmerkend aan Kolossense word ook hier 'n belangrike opmerking by wyse van 'n kort relatiewe bysin gemaak (vgl Kol 1:7, 24, 27; 2:10, 17, 22; 4:9; Barth & Blanke 1994:424). Omdat die liefde alles oortref word dit die band van volmaaktheid genoem.

²³⁵ Die Nuwe Afrikaanse vertaling bied 'n goeie vertaling van Kolossense 3:13, te wete sonder “en beklee julle”.

²³⁶ Sien ook die bespreking in § 3.2.7, 3.3.2.5 en Ekskurs V.

Band (σύνδεσμος) beteken om verskillende dinge saam te bind (vgl Kol 2:19). Die woord kan ook metafories gebruik word om dit wat eenheid skep, aan te dui. Volmaaktheid (τελειότητα)²³⁷ beteken volheid, volkomeheid, volwassenheid of volledigheid. Daar is twee moontlikhede objekte van band waarna hier verwys word, te wete of die deugde of die gelowiges/gemeente (die uitverkorenes; kyk besprekings van Barth & Blanke 1994:424–425; O'Brien 1982:203- 204; Pokorný 1991:172-173; Lohse 1971:148-149; Schweizer 1982:207-208). Word die genitief τῆς τελειότητος as 'n kwalitatiewe of beskrywende genitief geneem verwys dit na die band wat al die ander deugde saambind om 'n organiese eenheid te vorm en so die volheid van die Christelike lewe voort te bring. Die meerderheid eksegete betwyfel egter hierdie interpretasie aangesien, volgens hulle, dit onwaarskynlik is dat dit die bedoeling van die skrywer was. Nêrens anders beskou hy liefde as 'n saambindende mag wat ander deugde verenig nie. Hierdie gedagte word ook nie by ander uitsprake oor die liefde in die Nuwe Testament gevind nie. Wanneer die genitief τῆς τελειότητος as 'n doelgenitief²³⁸ geneem word beteken dit die liefde die band is wat na volmaaktheid lei. Só verstaan, is die objek van die band die lidmate in die gemeente. Liefde bind die gelowiges saam tot 'n volmaakte eenheid in die liggaam van Christus (vgl Kol 2:2). Hierdie interpretasie word versterk deur die feit dat die paranese gerig is op die eenheid van die uitverkorenes (vgl Kol 3:11), 'n gedagte wat in Kolossense 3:15 onderstreep word. Paulus is besorg oor die lesers se korporatiewe lewe en die volmaaktheid wat hy aan hulle voorhou is nie 'n eng individuele aangeleentheid nie. Volmaaktheid word verkry in gemeenskap met ander gelowiges deur liefde aan mekaar te bewys. Só word die liggaam opgebou.

Alhoewel die tweede interpretasie hierbo genoem dalk die beste blyk te wees, is dit tog die oordeel van hierdie studie dat die eerste interpretasiemoontlikheid nie geïgnoreer kan word nie. Gelowiges kan tog nie in 'n eenheid

²³⁷ Sien ook besprekings in § 3.3.3.2.8.1.5

²³⁸ Die interpretasie van die genitief van "volmaak" as kwalitatief (as inhoud) of as doel, is nie uitsluitende moontlikhede nie.

saamgebind word sonder meelewendheid, goedgesindheid, nederigheid, sagmoedigheid en verdraagsaamheid teenoor mekaar nie. Ook nie as hulle nie geduldig is met mekaar en mekaar vergewe nie. Hulle kan egter nie hierdie deugde aan mekaar betoon sonder dat hulle mekaar liefhet nie. Hierdie deugde word gemotiveer deur die liefde, anders sou dit blote wettisisme wees²³⁹.

4.4.3.1.1 SAMEVATTING: KOLOSSENSE 3:12-14

Die gelowiges in Kolossense word daaraan herinner dat hulle die uitverkore volk van God is wat Hy vir Hom afgesonder het en wie Hy baie liefhet. Hierdie beskrywing van “uitverkore”, “heiliges” en “geliefdes” wat dikwels in die Ou Testament voorkom word nou hier in die Nuwe Testament ten opsigte van Christus self gebruik. Hierdie identifisering met Christus vorm die grondslag om as “nuwe mense” die deugde aan te trek wat kenmerkend van Christus is. Deur hierdie deugde hulle lewenswyse te maak – in hulle optrede teenoor ander en veral medegelowiges – wys die gelowiges dat hulle God se uitverkorenes is. Vir so 'n optrede het hulle nie net 'n voorbeeld in die liefde van God en die vergifnis van Christus nie – hulle is self ontvangers daarvan. Dit maak dat hulle dieselfde aan mekaar verskuldig is. Eintlik moet hulle mekaar net liefhê, aangesien die liefde saambind tot 'n volmaakte eenheid.

4.4.3.2 KOLOSSENSE 3:15-17: DOEN ALLES IN DIE NAAM VAN DIE HERE JESUS CHRISTUS EN DANK GOD DIE VADER DEUR HOM

Kolossense 3:15-17 lees soos volg: καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ χριστοῦ βραβεύετω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε ὁ λόγος τοῦ χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νοουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς, ὕμνοις, ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν [τῇ] χάριτι ἄδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ θεῷ καὶ πᾶν ὃ τι ἐὰν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ πατρὶ δι' αὐτοῦ (En laat die vrede van Christus in

²³⁹ Volgens Schroeder (1976:546-547) is die basiese etiese opvatting van die Nuwe Testamentiese etiese lyste dat gelowiges 'n verantwoordelikheid het binne die strukture van die samelewing, wat ons terugneem na die onderrig en voorbeeld van Jesus.

julle harte heers met die oog waarop julle ook in een liggaam geroep is en wees dankbaar. Laat die woord van Christus ryklik in julle woon in alle wysheid lerende en vermanende mekaar met psalms, lofsange, geestelike liedere en sing in julle harte met dankbaarheid vir God en alles wat julle ook al doen in woord en daad, doen dit alles in die Naam van die Here Jesus en dank God die Vader deur Hom. En alles wat julle ook al doen in woord of daad, doen dit alles in die Naam van die Here Jesus, en dank God die Vader deur Hom).

Die begrip vrede (εἰρήνη)²⁴⁰ in Kolossense 3:15 het 'n omvattende betekenis. Dit kan ook verstaan word as barmhartigheid, welsyn en verlossing/versoening (vgl Kol 1:20). Verder kan die begrip “vrede” gesien word as 'n samevatting van die deugde in Kolossense 3:12-14. “Vrede” beskryf die lewe in God se koninkryk. Dit moet die maatstaf wees om alle menslike optrede/gedrag te meet.

Die vrede van Christus (τοῦ Χριστοῦ) is 'n vrede wat Hy self verpersoonlik en alleen Hy kan gee. Dit is hierdie vrede wat in die gelowiges en onder hulle moet heers (vgl Joh 14:27; Ef 2:14). Heers (βραβεύετω) is 'n woord uit die sportwêreld en dui op die aktiwiteit van 'n skeidsregter. Dit kan egter ook in 'n algemene sin gebruik word met die betekenis “beoordeel”, “om te besluit”, “om te lei”, of “om te heers”. In hierdie vers is daar geen sinspeling op sport nie, daarom die gebruik van die algemene betekenis, “heers”.

Die Christusvrede moet nie alleen objektief en subjektief verstaan word nie, maar ook relasioneel. Vrede moet die oordeel vel oor die verhoudings in die gemeente. Wanneer die vrede van Christus in die gemoed ervaar word sal goeie verhoudings gehandhaaf word en verkeerde verhoudings herstel word.

Hart (καρδία) verwys na alles in 'n mens, sy/haar denke, wense, gevoel en optrede wat daaruit voortspruit. Die vrede wat deur Christus geskep en geskenk is moet die bepalende faktor wees vir alle lewensterreine. Die vrede

²⁴⁰ Sien ook bespreking in § 3.2.6

van Christus moet in sy liggaam, die kerk, geleef word. Daartoe word die gelowiges deur God geroep, hulle moet in vrede met mekaar lewe – dit is die oog waarop hulle ook in een liggaam geroep is (εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι·)

Bo alles moet die gemeente dankbaar wees (καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε). Soos in Kolossense 1:12, Kolossense 2:7, Kolossense 3:17 en Kolossense 4:2 word spesiale klem geplaas op dankbaarheid. Die manier hoe lidmate teenoor mekaar lewe moet getuig van dankbaarheid, want God het hulle in Christus uitverkies en deel gemaak van Christus se liggaam hier op aarde. Hulle nuwe lewe is een van dankbaarheid, nie net in terme van 'n innerlike gesindheid nie, maar moet ook uiterlik manifesteer in hulle verhoudings in die liggaam van Christus.

Daar kan egter nie van 'n lewe, soos hierbo vereis, sprake wees sonder dít wat in die sentrum van die geloofslawe van die gemeente staan nie, te wete die verkondiging van die woord van God en die erediens. (Kol 3:16). Die begrip woord van Christus (λόγος τοῦ Χριστοῦ) in Kolossense 3:16 word gebruik met verwysing na Kolossense 1:5 en Kolossense 1:25. In Kolossense 1:5 word die “woord” “die waarheid” en “die evangelie” genoem wat onder die Kolossense vrugdra (Kol 1:6). In Kolossense 1:25 word dit “die woord van God” genoem wat verborge was maar nou geopenbaar is. Al hierdie begrippe is sinonieme. Die woord van Christus beteken die prediking of boodskap wat hulle oor Christus bely²⁴¹ (vgl Gal 1:7; 1 Kor 9:12).

Die begrip ryklik in julle woon (ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως) beskryf die wyse waarop die woord in die gemeente moet leef. Ryklik beteken oorfloedig, gereeld of ten volle. Die evangelie moet elke aspek van die gelowige se lewe deurdring deur in beheer te wees van elke gedagte, woord en daad. Die woord woon in hulle as hulle dit hoor (vgl Matt 13:9), suiwer verkondig (vgl 2 Tim 2:15), in die hart bêre of daaraan vashou (vgl Ps

²⁴¹ Kyk ook besprekings van Kolossense 1:25-27 in § 3.3.3.2.8.1-3.3.3.2.8.3

119:11). Die rykdom van die evangelie word gedeel deur hulle wat dit ontvang het.

Die gemeente moet verder mekaar in alle wysheid leer en mekaar vermaan (Kol 3:16; ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νοουθετοῦντες ἑαυτοῦς). Wat Paulus en sy medewerkers in Kolossense 1:28 gedoen het, moet die lidmate van die gemeente nou teenoor mekaar doen. Wysheid²⁴² (σοφία) moet aan die partisipia lerende en vermanende (διδάσκοντες καὶ νοουθετοῦντες) verbind word. Die partisipia beklemtoon dat wysheid soberheid vereis en deur konkrete optrede bevestig word. In die krag van hierdie wysheid, wat deur die Gees gegee word, verstaan die gemeente wat die wil van God is (vgl Kol 1:9-14). Wysheid weet dat in Christus al die verborge skatte van wysheid en kennis te vinde is (vgl Kol 2:3), weet hoe om die dinge wat 'n skynwysheid is te ontmasker (vgl Kol 2:23) en besef wat die regte optrede is (Kol vgl 4:5). Wysheid is dus 'n kwalifikasie waaraan “leer” en “vermaning” moet voldoen.

Verder moet die gemeente psalms, lofsange en geestelike liederes (ψαλμοῖς, ὕμνοις, ᾠδαῖς πνευματικαῖς) sing. Hierdie psalms, lofsange en liederes dui op die verskeidenheid van geestelike liederes wat gesing moet word (vgl Ef 5:19). Sonder om 'n volledige bespreking hier te gee kan volstaan word om te sê dat daar nie skerp onderskeid getref kan word ten opsigte van die betekenis van psalms, lofsange en geestelike liederes nie²⁴³. Hierdie drie vorme van sang is die wyse waarmee die gemeente op die woord van God en tot sy eer moet antwoord. Hieruit kan afgelei word dat die erediens moet bestaan uit 'n ryke verskeidenheid van lof en aanbidding en dank, wat aan God gebring moet word. Om in die harte te sing (ᾄδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ θεῷ) beteken nie liederes wat in stilte²⁴⁴ gesing word nie, maar liederes wat gesing word terwyl die hele mens betrokke is, en met volle

²⁴² Vir 'n vollediger bespreking kyk § Ekskurs V.

²⁴³ Vir volledige besprekings kyk O'Brien (1982:208-210), Pokorný (1991:174-175), Barth en Blanke (1994:427-428).

²⁴⁴ Roberts (1997:81) verstaan dit as “stille lofsegging”.

oorgawe tot eer van God. Hierdie liedere moet met dankbaarheid (ἐν [τῆ] χάριτι) gesing word.

Oor die interpretasie van ἐν [τῆ] χάριτι is daar meningsverskil. Dit kan met “genade” (vgl Ef 1:6), “geskenk/guns” (vgl Hand 24:27), “geestelike gawes/genadegawe (vgl Rom 1:11; 6:23) of met “dankbaarheid” (vgl 1 Kor 15:57), vertaal word. Volgens Louw en Nida (1989a:429, 1.33.350) is χάρις 'n uitvoerende uitdrukking wat dankbaarheid kommunikeer deur dit uit te spreek.²⁴⁵ Die verskil van mening wentel rondom die bepalende lidwoord τῆ (die) wat in sommige manuskripte voorkom²⁴⁶. Hierdie studie verkies om χάρις te vertaal met “dankbaarheid” aangesien die gedagte van dankbaarheid in hierdie gedeelte sterk figureer²⁴⁷.

Om met dankbaarheid te sing moet verstaan word as 'n konkretisering van die opdrag om dankbaar te wees in Kolossense 3:15. Hierdie dankbaarheid is 'n respons op die genade van God wat die enigste basis van die gelowige se bestaan is, wat aan hulle die lewe gee en die omgewing skep waarbinne die Christelike lewe kan bestaan en groei.

Daar is ook meningsverskil oor die sintaks van “psalms, lofsange, geestelike liedere”. Sommige eksegete verbind dit met lering en vermaning (O'Brien 1982:208-209; Pokorný 1991:174; Roberts 1997:81; Barth & Blanke 1994:4260; Van der Watt 1988:131). Dit beteken dan die “lering en vermaning” deur middel van 'n verskeidenheid van liedere plaasvind. Die hoofargument is dat die voegwoord καί (en) ontbreek om dit met “sing” te verbind. Hulle veronderstel die voorsetsel ἐν (met; “by means of”), moontlik as gevolg van die datiewe ψαλμοῖς ὕμνοις ᾠδαῖς.

²⁴⁵ Barth en Blanke (1994:428) en ander verkies om dit te vertaal met “genade”.

²⁴⁶ Kyk besprekings van Lohse (1971:151-152), O'Brien (1982:210) en Schweizer (1982:210-211).

²⁴⁷ Soos ook die vertaling van Nestle-Aland²⁶, die Ou Afrikaanse vertaling, die Verklarende Bybel, die Nuwe Afrikaanse Vertaling en Van der Watt (1988:131).

In ooreenstemming met hierdie interpretasie het die Ou Afrikaanse Vertaling Kolossense 3:16 só vertaal: “Laat die woord van Christus ryklik in julle woon in alle wysheid. Leer en vermaan mekaar met psalms en lofsange en geestelike liedere, en sing in julle hart met dankbaarheid tot eer van die Here”.

Ander eksegete verbind “psalms, lofgesange en geestelike liedere” met ᾄδοντες (sing) deur die voegwoord καὶ (en) in te voeg (Schweizer 1982:210; Martin 1985:114-115; Wright 1986:144; Müller 1958:147).

Schweizer (1982:100) merk op dat aangesien καὶ (en) ontbreek dit moontlik verstaan kan word dat die lering en vermaning deur die sing van liedere plaasvind. Dit word egter nie eksplisiet gestel dat die lering en vermaning verband hou met die lidmate van die gemeente nie, terwyl die sing van liedere tot God gerig is. Waarskynlik is hierdie drie uitdrukkings, “die inwoning van die woord”, “lering en vermaning” en “sing”, alhoewel in jukstaposisie, nie ondergeskik aan mekaar nie.

In ooreenstemming met hierdie tweede moontlikheid vertaal Nestle-Aland²⁶ Kolossense 3:16 soos volg: “Let the word of Christ dwell in you richly, teach and admonish one another in all wisdom, and sing psalms and hymns and spiritual songs, with thankfulness in your hearts to God” Die Nuwe Afrikaanse Vertaling het min of meer dieselfde strekking met net 'n verskil in punktuasie en die gebruik van “met” in plaas van “en”.

Dit is duidelik moeilik om tussen hierdie twee moontlikhede te kies. Hierdie studie verkies die eerste moontlikheid bloot op inhoudelike gronde²⁴⁸ en bepaald met Kolossense 1:28 in gedagte, asook dat die lering en vermaning in Kolossense 3:16 in die gemeente met alle wysheid onderling moet plaasvind. Die feit dat lering en vermaning wel deur middel van liedere gedoen kan word, word nie ontken nie. Tog word die sing van liedere eerder verstaan as 'n respons uit dankbaarheid teenoor God. Hierdie twee

²⁴⁸ Van der Watt (1988:93) kies op inhoudelike gronde die tweede moontlikheid.

moontlikhede behoort nie teen mekaar afgespeel te word nie. Die ervaring van die woord van Christus wat ryklik in hulle woon en waarin die gelowiges mekaar leer en vermaan loop immers uit op die dank aan God vir sy genade wat dan uitgespreek word in die sing van liedere in die gemeente se samekomste.

Die gemeente moet verder alles wat hulle ook al doen in woord of daad (καὶ πᾶν ὃ τι ἐὰν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ) doen, doen in die naam van die Here Jesus Christus. Die werkwoord doen (ποιῆτε; imp)²⁴⁹ word veronderstel uit die konteks. Die uitdrukking in die Naam van die Here Jesus (πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου ἰησοῦ) word in verskeie kontekste gebruik en die elke konteks waarin dit staan sal waarskynlik help om die betekenis daarvan te bepaal.

“Die Naam” dui Jesus Christus self aan soos Hy Homself geopenbaar het. “In die Naam” beteken in ooreenstemming met 'n lewensbelangrike verhouding met Hom wat op sy beurt beteken om in harmonie met sy geopenbaarde wil te lewe, in afhanklikheid van Hom en vertrou op Hom. In verbondenheid aan Hom in die “nuwe lewe” moet gelowiges Hom altyd erken en bely in hulle woorde en dade. Hulle moet Hom verteenwoordig en Hom waardig wees.

Carson (1979:91) maak in hierdie verband 'n belangrike opmerking wanneer hy stel dat om op te tree in die Naam van die Here Jesus is om 'n uitdrukking te gebruik wat sterk verband hou met die bekende gedagte “in Christus” of “in die Here”.

Ten slotte moet die gemeente God die Vader deur Hom dank (εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ πατρὶ δι' αὐτοῦ). Die totale optrede van die gelowige moet in 'n voortdurende gesindheid van dankbaarheid (εὐχαριστοῦντες; part) teenoor God die Vader geskied. Dit vind plaas deur Jesus Christus wat alles moontlik maak.

²⁴⁹ O'Brien (1982:211) kontra Barth en Blanke (1994:429), verkies ποιοῦντες (part), analogies met die imperatiewe gebruik van die partisipium in Kolossense 3:16

4.4.3.2.1 SAMEVATTING: KOLOSSENSE 3:15-17

Die gelowiges word deur God geroep om as lede van die een liggaam van Christus in vrede met mekaar te lewe. Hierdie vrede word deur Christus gegee en dit moet in hulle lewens heers, wat in werklikheid beteken dat Hy sy heerskappy oor hulle uitoefen. Hulle moet verder altyd dankbaar wees. Die gelowiges word ook aangemoedig en vermaan om die woord van Christus ryklik in hulle te laat woon. Die woord in sy oorvloed en volheid moet in die sentrum staan van die gemeente se geloofslewe. Die gelowiges moet mekaar in alle wysheid leer en vermaan sodat hulle die wil van God kan verstaan. Hierdie wysheid en kennis word in Christus gevind. Deur die sing van 'n verskeidenheid van geestelike liedere moet hulle, uit dankbaarheid, met hulle hele wese, tot eer van God sing. Wie die gelowiges en gemeente is, is aan die werk van Christus te danke. Alles wat hulle sê of doen staan onder sy heerskappy. Hy moet in alles erken word en 'n plek hê, en sy Naam moet in alles verheerlik word. Uiteindelik kom al die dank God toe, maar alleen deur Jesus Christus.

4.4.4 KOLOSSENSE 3:18- 4:1: WEDERSYDSE VERHOUDINGS IN DIE HUISHOUDING

Kolossense 3:18-4:1 lees soos volg: αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ. οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα, τοῦτο γὰρ εὐάρεστόν ἐστιν ἐν κυρίῳ. οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλίᾳ ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἀπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν κύριον. ὃ ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήμψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε· ὁ γὰρ ἀδικῶν κομίσεται ὃ ἠδίκησεν, καὶ οὐκ ἔστιν προσωποληψία. οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανῷ (Vroue wees die mans onderdanig soos dit gepas is in die Here. Mans julle moet die vroue liefhê en word nie verbitter teen hulle nie. Kinders wees gehoorsaam aan julle ouers in alles want dit is

die Here welbehaaglik. Vaders moenie julle kinders terg nie, sodat hulle nie moedeloos word nie. Diensknegte, julle moet in alles gehoorsaam wees aan die here in die vlees, nie net oëdiens soos mensebehaers nie, maar in eenvoudigheid van hart vresende die Here. Wat julle ook al doen, doen dit van harte soos vir die Here, en nie vir mense nie, wetende dat julle van die Here die beloning van die erfdeel sal ontvang, julle dien die Here Christus want hy wat onreg doen sal die onreg wat hy gedoen het ontvang en daar is geen aanneming van die persoon nie. Here, [eienaar] voorsien [betoon/doen] reg en gelykheid [billikheid] aan die slawe wetende dat julle ook 'n Here in die hemel het.

Kolossense 3:18-4:1²⁵⁰ bevat 'n reeks vermanings²⁵¹ wat agtereenvolgens gerig is aan vrouens en mans, kinders en ouers (vaders), slawe en eienaars. Die gedeelte kan soos volg ingedeel word:

Kolossense 3:18-19: Die verhouding vrou-man

Kolossense 3:20-21: Die verhouding kinders-ouers (vaders)

Kolossense 3:22- 4:1: Die verhouding slawe-eienaars

Hierdie gedeelte word ter sprake gebring sonder 'n direkte grammatikale verbinding met voorafgaande, behalwe die merkbare ooreenkoms tussen Kolossense 3:17 en Kolossense 3:23. Kolossense 3:18-4:1 vorm dus 'n onafhanklike en selfstandige paranetiese eenheid.

Van der Watt (1988:94) se waarneming in hierdie verband is vir hierdie studie van wesenlike belang as hy sê dat die gedeelte se kontekstuele posisie alhier sinvol is omdat dit in die voorafgedeelte oor die korrekte optrede van 'n

²⁵⁰ Soos die geval met Kolossense 3:11-17 bestaan die bespreking van Kolossense 3:18-4:1 uit uittreksels, opsommings en eie verwerking van die volgende bronne: Roberts (1997:82-86), O'Brien (1982:220-234), Schweizer (1982:220-230), Pokorný (1991:180-184), Barth en Blanke (1994:433-451), Van der Watt (1988:94-98), Müller (1958:150-159) en Wessels (1992:212-214).

²⁵¹ Luther het hierdie huishoudelike pligte 'n "Haustafeln" genoem, wat beteken 'n lys van reëls vir die huishouding (wat hier vertaal word as "huistafels"). 'n Bespreking van die moontlike oorsprong en agtergrond van die huistafels word nie as belangrik vir hierdie studie geag nie. Vir 'n bespreking van die moontlike agtergrond van die huistafels kyk Crouch (1972:9-161), Schweizer (1982:213-220), Standhartinger (2000:117-130), Lincoln (1999:93-112), Hartman (1987:237-244), O'Brien (1982:214-219) en Pokorný (1991:175-180).

gelowige gaan en Kolossense 3:17 die algemene maatstaf vir die Christelike optrede gee. Die betekenis wat Kolossense 3:17 vir die voorafgaande as skopus dra het dieselfde betekenis vir Kolossense 3:18-4:1. Hier word die korrekte Christelike optrede in die gesinsopset belig. Dit maak dus 'n belangrike deel van die paranese uit.

Dat dieselfde teoretiese ondertoon as by Kolossense 3:5-17 ook hier 'n rol speel blyk uit die feit dat κύριος (Here) sewe maal in Kolossense 3:18-4:1 gebruik word. Die verbondenheid met Christus waarvan Kolossense 2:8-15 so duidelik praat staan derhalwe op die voorgrond in Kolossense 3:18-4:1.

Die basiese opdragte in hierdie gedeelte is betreklik eenvoudig en word in drie pare wedersydse vermanings gestruktureer. In elke geval word die onderdanige lid eerste genoem, tot onderdanigheid of gehoorsaamheid gemaan en telkens met die Here in verband gebring. Die gesagsfiguur word egter telkens aan sy verantwoordelikheid herinner.

4.4.4.1 KOLOSSENSE 3:18: VROUΕ (γυναῖκες) WEES DIE MANS ONDERDANIG (ὑποτάσσεσθε)

Die skrywer vereenselwig hom met die beskouing van sy tyd oor die posisie van die getroude vrou tot haar man (vgl 1 Kor 14:34, Ef 5:22; Tit 2:5; 1 Pet 3:1). Hierdie onderdanigheid word gekwalifiseer of beperk deur die frase “soos dit gepas is in die Here” (ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ). Die vrou moet wel aan haar man onderdanig wees, soos dit in die samelewing geld, maar net as dit in die Here gepas is. Dit beteken dat die onderdanigheid van die vrou afhanklik is van die heerskappy van Jesus die Here wie se gesag ook in die gelowige se huwelik geld. Die vrou moet onderdanig wees solank die eise van die man haar nie in botsing bring met die gesag van die heerskappy van die Here nie (Roberts 1997:83). In hierdie lig beskou, dui onderdanigheid wel 'n ondergeskikte posisie aan in terme van die rolvervulling in die huweliksverhouding, maar nie 'n minderwaardigheid nie (vgl 1 Kor 12:13; Gal 3:28).

4.4.4.2 KOLOSSENSE 3:19: MANS (ἄνδρες) JULLE MOET DIE VROUE LIEFHÊ (ἀγαπᾶτε)

Omdat die Here oor man en vrou gesag voer moet die man sy vrou liefhê en in liefde teenoor haar optree. Hierdie opdrag kan ook in verband gebring word met die voorafgaande opdragte wat handel oor die liefde in Kolossense 2:2 en Kolossense 3:14 as 'n lewenswyse van die “nuwe mens” (vgl ook Ef 5:25-33). Hierdie liefde is 'n opofferende en onselfsugtige liefde wat deur die voorbeeld van Christus gedefinieer word.

Die mans mag verder nie hulle teenoor hulle vrouens verbitter (πικραίνεσθε) nie. Die positiewe opdrag word nou negatief gestel (vgl Ef 4:31). Die liefde wat lankmoedig en vriendelik is en die kwaad nie toereken nie moet die man weerhou van onbillike en harde optrede teenoor sy vrou en ook van wrewelige en haatlike optrede.

4.4.4.3 KOLOSSENSE 3:20: KINDERS (τέκνα) WEES GEHOORSAAM (ὑπακούετε) AAN JULLE OUIERS IN ALLES (κατὰ πάντα)

Hierdie verpligting is reeds aan die kind in die Dekaloog opgelê (Eks 20:12; Deut 5:16; Ef 6:1-3). Of dit die grond vir die opdrag hier is, is egter te betwyfel. Dit is eerder gegrond op “want dit is die Here welbehaaglik”. Die gehoorsaamheid word beklemtoon met “in alles”. Hierdie beklemtoning maak die gehoorsaamheid omvattend, alhoewel gehoorsaamheid aan God die gehoorsaamheid aan mense beperk (vgl Hand 5:29).

Sodanige gehoorsaamheid is vir die Here welbehaaglik (εὐάρεστόν). Dit is vir die Here goed en aanneemlik en volgens sy wil (vgl Kol 1:10; 3:17, 23; Rom 12:12; 14:18; 2 Kor 5:9; Ef 5:10; Fil 4:18). Uit hierdie teksverwysings is dit duidelik dat εὐάρεστόν 'n belangrike gedagte is in paranese. Dit is die doel en motivering van 'n gelowige se hele lewe en 'n gesindheid en optrede wat spruit uit die verbondenheid aan/in die Here (ἐν κυρίῳ²⁵²; vgl Kol 3:18).

²⁵² Volgens O'Brien (1982:225) word die term εὐάρεστον gewoonlik gevolg deur 'n datief (“vir die Here”). Kyk in hierdie verband ook Barth en Blanke (1994:442-443).

4.4.4.4 KOLOSSENSE 3:21: VADERS (ΠΑΤΕΡΕΣ) MOENIE JULLE KINDERS TERG (Έρεθίζετε) NIE

Vaders moenie gedurig by kinders fout vind nie, aan hulle onbillike eise stel, of hulle verkleineer nie want hulle kan moedeloos (άθυμωσιν) word. Hulle lewensvreugde kan so ontnem word. So 'n optrede is nie aanneemlik vir die Here nie.

4.4.4.5 KOLOSSENSE 3:22: GELOWIGE SLAWE

Gelowige slawe (οί δοῦλοι) word nou aangespreek en die eerste vermaning is parallel aan die opdrag aan kinders in Kolossense 3:20. Die vermanings aan slawe is meer uitgebreid en gaan gepaard met spesifieke aanmoediging. Heel moontlik is hierdie vermanings aan die slawe gerig in gedagte die spanning tussen die vryheid in Christus (vgl Kol 3:11) wat die slawe nou beleef en die slawerny waarin hulle moet voortgaan om hulle eienaars te dien (O'Brien 1982:226; vgl 1 Kor 7:21-24).

Diensknegte of slawe (δοῦλοι) moet in alles gehoorsaam wees aan die here in die vlees (κατὰ σάρκα κυρίοις), verwysende na hulle aardse meesters of eienaars. Gehoorsaamheid word voorop gestel (vgl Kol 3:20). Hierdie gehoorsaamheid moet nie by wyse van oëdiens (όφθαλμοδουλία) soos in die geval van mensebehaers (άνθρωπάρεσκοι) geskied nie. Hierdie uitdrukking beteken dat die slawe nie net moet werk om deur hulle eienaars raakgesien te word en so in mense se guns te probeer kom nie (vgl Ef 6:16).

Gehoorsaamheid moet eerder plaasvind in eenvoudigheid van hart (έν άπλότητι καρδίας) vresende die Here (φοβούμενοι τόν κύριον). Die werk moet met 'n opregte hart, uit eerbied vir die Here, gedoen word. Hulle moet werk soos slawe van Christus wat van harte die wil van God doen (vgl Ef 6:6).

Wat hulle ook al doen (ὅ εὐν ποιήτε) moet van harte gedoen word (έκ ψυχῆς έργάζεσθε) soos vir die Here (ώς τῷ κυρίῳ) en nie vir mense nie

(καὶ οὐκ ἄνθρωποις Kol 3:23). Die omvattende vermaning in Kolossense 3:17, gerig aan alle gelowiges, word hier opgeneem en is ekwivalent aan die κατά παντα (in alles) in Kolossense 3:22. Die slawe se gehoorsaamheid en werk moet van harte (letterlik uit die siel; ψυχῆς) gedoen word en dit moet gedoen word asof dit eintlik vir die Here gedoen word en nie vir die aardse meester nie. Dit moet hulle doel en motivering wees, al sal hulle eienaars daarby baat vind.

Terwyl slawe so leef kan hulle weet (εἰδότες) dat hulle van die Here (ἀπὸ κυρίου) die beloning van die erfdeel (τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας) sal ontvang (ἀπολήμψεσθε; Kol 3:24). Paulus se etiese opdragte word dus hier geplaas binne die konteks van toekomstige beloning en straf. Hulle kan weet²⁵³ dat hulle van die Here die (hemelse) erfenis²⁵⁴ as beloning sal ontvang (vgl Kol 1:5, 12, 27; 3:1-4) vir die werk (diens) wat hulle op aarde soos vir die Here verrig (vgl 1 Pet 2:18-21).

In wese dien slawe dus die Here Christus (τῷ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε).²⁵⁵ Die uitdrukking “Here Christus” kom net hier en in Romeine 16:18 voor. Op hierdie wyse word Christus as Here waarskynlik gekontrasteer met ander here. Hierdie gebruik wil aandui dat 'n keuse gemaak moet word tussen een Here en die ander (vgl Kol 3:22). Die slawe (ook almal) moet die Here dien.

Die rede (want; γάρ) vir die opdrag om die Here te dien as die Here oor alles word in Kolossense 3:25 gegee. Kolossense 3:25 is nie bloot 'n negatiewe kontras ten opsigte van die voorafgaande stelling oor die ontvangs van 'n erfenis nie. Dan sou dit “maar” in stede “want” moes wees. Dit is ondergeskik aan die onmiddellik voorafgaande opdrag in Kolossense 3:24b.

²⁵³ Kolossense 3:24 en 4:1 suggereer dat die skrywer bekende oortuigings wat aan gelowiges bekend was in gedagte roep (O'Brien 1982:228)

²⁵⁴ Kyk bespreking in § 3.3.2.6.3

²⁵⁵ δουλεύετε (julle dien) kan die indikatief of imperatief wees. Die beter tekste bevat nie 'n voorafgaande “γάρ” (want), nie. Indien wel, sou die indikatief korrek wees. Die imperatief word hier verkies (O'Brien 1982:229).

Verder word gestel dat hy wat onreg doen (ἀδικῶν) die onreg (ἡδίκησεν) ontvang (κομίσεται) wat hy gedoen het. Onreg wat gepleeg word sal nie oorgesien word nie. Die een wat die onreg gepleeg het sal dus die gevolge daarvan dra (vgl Rom 12:19; 14:10-12; 1 Joh 3:12-15; 4:4, 5).²⁵⁶ Daar is geen aanneming van die persoon (προσωπολημψία) nie. Ongeag wie, God trek niemand voor nie (vgl Ef 6:9).

Onder eksegete is daar 'n verskil van mening oor wie hier aangespreek word, die slawe, die eienaars om so as troos vir die slawe te dien, of albei (kyk besprekings van Barth & Blanke 1994:449; O'Brien 1982:230-231; Schweizer 1982:226-227). Hierdie studie is van mening dat die konteks en die redegewende "want" (γὰρ) wat Kolossense 3:25 met Kolossense 3:24 verbind daarop dui dat die slawe hier vermaan word, maar tegelykertyd ook troos ontvang. Die eienaars word in Kolossense 4:1 aangespreek.

4.4.4.6 KOLOSSENSE 4:1: HERE (EIENAARS; κύριοι) VOORSIEN (BETONN/DOEN) REG (δίκαιον) EN GELYKHEID (BILLIKHEID; ἰσότητα) AAN DIE SLAWE

Hier by die afsluiting van die huistafel word die opdrag aan die slawe in Kolossense 3:25 gebalanseer met 'n kort opdrag aan die eienaars wat baie ooreenstem met Kolossense 3:25. Die terme reg (δίκαιον) en gelykheid (billikheid; ἰσότητα) is feitlik sinoniem (kyk O'Brien 1982:231-232; Barth & Blanke 1994:450; Schweizer 1982:227-228). Slawe moet regverdig behandel word (vgl 2 Kor 8:13). Alhoewel nie sosiaal gelyk nie is gelowige eienaars en slawe voor God gelyk (vgl Kol 3:11) en moet billikheid teenoor die mindere betoon word, wetende (εἰδότες) dat julle ook 'n Here in die hemel het (ὁμοῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανῷ). Die motivering vir die reg en billike behandeling van slawe is dus basies dieselfde as die slawe se motivering om hulle eienaars te gehoorsaam (vgl Kol 2:24). Die herhaling van εἰδότες (wetende) bevestig hierdie waarneming.

²⁵⁶ Nestle-Aland²⁶ vertaal dit so: "For the wrongdoer will be paid back for the wrong he has done".

Eienaars het ook (καὶ ὑμῖς), net soos slawe, 'n Here in die hemel (vgl 3:1-4) aan wie hulle verantwoordings moet doen. Hierdie Here en Regter sal bepaal of wat die aardse meesters gedoen het reg en billik was. Sy wil is die beoordeling wat werklik saak maak. Die verhouding tussen eienaars en slawe het 'n grondige verandering ondergaan. Beide is gehoorsaamheid aan dieselfde Here verskuldig, en daarom het beide 'n standaard of maatstaf vir hulle optrede teenoor mekaar (O'Brien 1982:232-233).

4.4.4.6.1 SAMEVATTING: KOLOSSENSE 3:18-4:1

Die skrywer verduidelik in besonderhede, met die gebruik van drie voorbeelde (die verhouding vrou-man, kind-ouer en slaaf-eenaar) wat die beginsel in Kolossense 3:17 prakties in die sosiale lewe en spesifiek in die huishouding, beteken.

Die gesindheid, optrede en pligte van die huisgenote word duidelik en saaklik gestel. Vrouens moet hulle mans onderdanig wees, die mans moet hulle vrouens liefhê, die kinders moet hulle ouers gehoorsaam wees, vaders moet nie hulle kinders moedeloos maak nie, slawe moet hulle eienaars gehoorsaam wees, en eienaars moet hulle slawe reg en billik behandel.

Hierdie wedersydse verhoudings in die huishouding word bepaal en beheers deur hulle verbondenheid aan Christus. Daarom die herhaaldelike voorkoms van die naam "Here":

- soos dit gepas is in die Here (Kol 3:18)
- want dit is die Here behaaglik (Kol 3:20)
- vresende die Here (Kol 3:22)
- soos vir die Here (Kol 3:23)
- wetende dat julle van die Here beloning van die erfdeel sal ontvang (Kol 3:24)
- julle dien die Here (Kol 3:24)
- wetende dat julle ook 'n Here in die hemel het (Kol 4:1)

Christus die Here is dus die beweegrede, die maatstaf en die bepalende invloed in al die verhoudings in die huishouding.

4.4.5 KOLOSSENSE 4:2- 6: BID EN TREE MET WYSHEID OP

Die paranetiese gedeelte word nou afgesluit met 'n paar losstaande, maar tog belangrike vermanings (vgl Gal 5:26-6:6; Fil 4:8,9; 1 Tess 5:12-22). Die gedeelte is ryk aan beeldspraak en bestaan uit die volgende: 'n oproep tot gebed (Kol 3:2) wat gerig is op die woordverkondiging (Kol 3:3); 'n oproep tot effektiewe verkondiging van die evangelie (Kol 3:4); en die lesers se aandeel daaraan deur hulle optrede teenoor mekaar (Kol 3:5-6).

Van der Watt (1988:101) se waarneming in hierdie verband is hier van belang. Wat in hierdie gedeelte van belang is, is die verband met die res van die brief. In Kolossense 1:25-27, sê Paulus “om die woord van God te vervul” (πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ) en verwys na “die verborgenheid” (τὸ μυστήριον) en “Christus” (Χριστός). In Kolossense 4:2-3 word die Kolossense gevra om te bid sodat Paulus sal weet “om te praat van die verborgenheid van Christus (λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ). Paulus betrek die gemeente, by wyse van gebed, by sy werk. Hulle moet vir hom in sy taak bid, en 'n deel van daardie taak sluit die Kolossense in.

Paulus vra ook van hulle in Kolossense 4:2 en 3 om te bid (προσευή προσευχόμενοι). In Kolossense 1:3 en 9 bid (προσευχόμενοι) Paulus vir groei van die geloof van die gemeente. Dankbaarheid (εὐχαριστία) word in Kolossense 3:3 en 12 en in Kolossense 4:2 gebruik as deel van die gebed. Dit toon aan dat die gebed vra en dank insluit.

Kolossense 4:5 sê: “Wandel in wysheid” (ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε). Die gedagte kom ook in Kolossense 1:10 voor. In Kolossense 1:9 word gevra dat hulle in wysheid (σοφία) moet toeneem sodat hulle effektief kan wandel. Tussen Kolossense 1:10 en Kolossense 4:5 is daar dus sterk woordelike ooreenstemming.

Kolossense 4:6 handel oor die λόγος (woord) wat hulle moet spreek. Kolossense 3:17 sê dat 'n mens se woorde ook na Gods wil gevorm moet word. Nie alleen teenoor die gelowiges nie, maar teenoor alle mense moet ten opsigte van die woord reg opgetree word. Die fokus van Kolossense 3:17 bepaal ook Kolossense 4:2-6. Alles wat gedoen word, in woord en daad, moet as gelowiges gedoen word.

Hierdie gedeelte is gestruktureer in die vorm van twee parallelle onderafdelings wat soos volg verdeel kan word:

Kolossense 4:2-4 (Oproep tot gebed)

Kolossense 4:5-6 (Oproep tot wyse optrede)

Aan die inhoudelike van hierdie twee onderafdelings van Kolossense 4:2-6 word nou aandag gegee.

4.4.5.1 KOLOSSENSE 4: 2- 4: OPROEP TOT GEBED

Kolossense 4:2-4 lees soos volg: τῇ προσευχῇ προσκατερέϊτε, γρηγοροῦν-τες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλήσαι τὸ μυστήριον τοῦ χριστοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι ἵνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λαλήσαι (Volhard in gebed, wakende daarin met danksegging biddende terselfdertyd ook vir ons dat God vir ons die deur van die woord mag open, om te praat van die verborgenheid van Christus waarvoor ek ook geboei is dat ek dit openbaar kan maak soos ek dit moet spreek)

In Kolossense 4:2 word drie kenmerke van effektiewe gebedslewe gegee. Volhard (προσκατερέϊτε) in die gebed suggereer 'n volgehoue gebedslewe (vgl Rom 12:12; 1 Tess 5:17). In die tweede plek moet gebed wakend (γρηγοροῦντες) geskied. In die interpretasie van hierdie term gaan die opinies van eksegete uit een. Sommiges sien dit in 'n eskatologiese konteks as wagtend en gereedheid op die Here se wederkoms (O'Brien 1992:238; Martin 1985:125-126; Barth & Blanke 1994:452; Wall 1993:165). Ander is van mening die bedoeling hier is om wakker te bly terwyl jy bid, dit wil sê te

konsentreer. Hiermee saam beteken dit om probleemsituasies raak te sien en dit in gebed voor God te bring. Dit gaan dus nie hier oor vae, algemene gebede nie maar oor spesifieke sake en om ingestel te wees op antwoorde van die Here (Schweizer 1982:231-232; Roberts 1997:86; Carson 1979:95-96; Wright 1991:151-152; vgl Matt 26:40-41). Dit kan ook verwys na intersessies soos voorbidding vir die wêreld (vgl 1 Tess 5:4-11). 'n Verdere gedagte is dat hierdie oproep tot waaksaamheid gemik is teen die dwaalleer in die gemeente. Nog 'n gedagte is dat waaksaamheid te make het met die lewe in die lig, met soberheid in geloof en hoop en met danksegging (εὐχαριστία). Nogeens word die sentrale belangrikheid van dankbaarheid dus duidelik²⁵⁷. Gebed is nie net vra nie, maar ook dankie sê. Dankbaarheid is 'n vorm van waaksaamheid.

In Kolossense 4:3 word gevra dat gebid moet word dat God die deur van die woord mag open (ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξη ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου). Die kern van die gebed gaan oor die verkondiging van die woord, die evangelie. Die beeld van 'n geopende deur was algemeen bekend aan die lesers van die brief (O'Brien 1982:239; Schweizer 1982:232-233; Barth & Blanke 1994:452-453; Pokorný 1991:186). Paulus is met die skryf van die brief 'n gevangene en dit bemoeilik sy taak om die evangelie te verkondig. Daarom vra hy dat daar gebid sal word dat God deure sal open en geleenthede sal skep vir die evangelie om verkondig te kan word. Hierdie oproep sluit heel waarskynlik gebed tot sy vrylating in (vgl Rom 15:30; 2 Kor 1:11, 2 Tess 3:1, Ef 6:19).

Die inhoud van die Kolossense se gebede moet verder wees dat die skrywer kan praat (λαλήσαι) van die verborgenheid van Christus (τὸ μυστήριον τοῦ χριστοῦ)²⁵⁸ waarvoor hy geboei (δέδεμαι) is. Daar moet gebid word vir geopende deure sodat Paulus die geheimenis aangaande Christus kan openbaar maak. Hy wil mense vertel van God se groot dade in en deur Jesus Christus (vgl Kol 1:13-14), die evangelie wat hom 'n gevangene gemaak het (vgl Kol 1:24-29).

²⁵⁷ Kyk bespreking van Kolossense 3:15 en 17 in § 4.4.3.2).

²⁵⁸ Kyk bespreking van Kolossense 1:26 en 27 in § 3.3.3.2.8.1.4

Hierdie evangelie wil Paulus openbaar maak (φανερῶσω). In aansluiting by Kolossense 4:3 moet die gemeente ook bid dat Paulus sy roeping om die evangelie te verkondig op so 'n wyse sal doen dat dit binne die wil van God sal wees.

4.4.5.2 KOLOSSENSE 4:5-6: OPROEP TOT WYSE OPTREDE

In Kolossense 4:5 word die gemeente opgeroep om te wandel (περιπατεῖτε) in wysheid (σοφία) teenoor hulle wat buite (πρὸς τοὺς ἔξω) is. Die gemeente het ook die taak om die evangelie deur woord en voorbeeld aan die ongelowiges rondom hulle te verkondig. Die verkondiging moet gepaard gaan met optrede in wysheid, met ander woorde, met etiese korrektheid. Wysheid – wat om te doen met die kennis van God se wil (vgl Kol 1:9) en 'n lewe te leef tot eer van God deur net te doen wat Hy verlang (vgl Kol 1:10) – moet nou prakties toegepas word. Gelowiges moet so optree teenoor buitestaanders dat God se Naam nie onteer word nie en geen hindernisse in die weg lê wat ongelowiges sal verhoed om tot geloof te kom nie. Die wysheidsbeginsel in Kolossense 3:16 is in 'n sekere sin ook hier van toepassing²⁵⁹ (vgl 1 Kor 10:32, 33; 1 Pet 2:15; 3:1, 16). Terwyl dit gedoen word moet die gemeente die tyd (καιρὸν) “uitkoop” (ἐξαγοραζόμενοι). Elke geleentheid moet na beste benut word om die evangelie te verkondig.

Ten alle tye moet hulle woord (λόγος, verwysende na private gesprekke waar vrae gevra word en openbare verkondiging) altyd aangenaam wees (πάντοτε ἐν χάριτι). Waar daar in Kolossense 3:16 verkies is om ἐν [τῇ] χάριτι met “dankbaarheid”²⁶⁰ te vertaal, word hier op kontekstuele gronde gekies om dit met “aangenaam” te vertaal wat die betekenis van vriendelikheid en goeie smaak insluit. Dit moet 'n voortdurende optrede wees. Onvriendelike en onsmaklike optrede maak dat die evangelie vir mense tot aanstoot kan wees. Hulle woorde moet met sout besprinkel wees ἄλατι ἡρτυμένος). Die regte wyse van kommunikasie word met hierdie bekende metafoor uitgedruk

²⁵⁹ Kyk bespreking van Kolossense 3:16 in § 4.4.3.2.

²⁶⁰ Kyk bespreking van Kolossense 3:16 in § 4.4.3.2.

wat dui op die vorm en inhoud (wysheid) waarmee die woord verkondig word sodat dit vir die hoorder aanneemlik sal wees (vgl Ef 4:29). Juis daarom word daar gesê: om te weet (εἰδέναι) hoe julle moet antwoord (πῶς δεῖ ὑμᾶς ἐνὶ ἑκάστῳ). Die gelowiges moet weet hoe om die regte woord op die regte tyd te spreek (vgl 1 Pet 3:15).

4.4.5.3 SAMEVATTING: KOLOSSENSE 4:2- 6

Hierdie kort gedeelte met sy vermanings sluit die paranetiese gedeelte van die brief af en is gerig aan die hele gemeente. Die gemeente word opgeroep om in die gebed te volhard, waaksaam te wees en daarby ook dankbaar . Paulus vra voorbidding vir hom (en sy medewerkers) dat God 'n deur vir die verkondiging van die evangelie van Christus sal oopmaak en dat hy dit duidelik sal verkondig soos hy moet.

Paulus spreek ook die optrede van gelowiges teenoor ongelowiges aan. Hy vermaan hulle om in wysheid op te tree. Die beste gebruik moet van elke geleentheid gemaak word. In hulle optrede en spraak moet die eer van God op die voorgrond wees. Wat hulle sê moet met die nodige verantwoordelikheid geskied, met 'n gesindheid van vriendelikheid en goeie smaak. Hulle moet die regte woord op die regte tyd spreek sodat die geheimenis van Christus sonder hindernis die ongelowiges kan bereik.

4.5 SAMEVATTING VAN ETIEK (PARANESE) IN KOLOSSENSE

Die etiek in Kolossense moet in die eerste plek verstaan word teen die agtergrond van die dwaalleer in die gemeente se midde wat dreig om hulle fokus op wie Jesus Christus is, hulle identiteit in Hom en gevolglik hulle lewenswyse, te laat ontspoor. Hierdie etiese voorskrifte is egter terselfdertyd universeel en altyd geldend vir alle gelowiges in hulle daaglikse lewe.

Die wisselwerking tussen die indikatief en imperatief in Kolossense word aangewend om die lesers te oorreed om die etiese riglyne (paranese) wat voorgelê word, te volg.

Terwyl hierdie studie deeglik bewus is dat die indikatief en imperatief nie van mekaar geskei kan word nie – die indikatief (Christologie) motiveer en regverdig die imperatief (etiek), terwyl die imperatief teruggryp na die indikatief waarop dit gebaseer is – wil hierdie samevatting net die etiese vermaning as sulks beskryf sonder die vermelding van die Christologiese begroning daarvan. Die verhouding tussen die Christologie en etiek, sal in Hoofstuk vyf aandag ontvang.

Hierdie werkswyse mag dalk die indruk skep dat die etiek in Kolossense 'n opeenstapeling van etiese riglyne of kodes is. Dit is egter nie die geval nie. Die etiek in Kolossense is Christologiese begrond. Die gelowige se etiese lewenswyse spruit voort uit hulle verbondenheid met Christus, hulle identiteit in Christus. Die bedoeling van die etiese riglyne is dan juis dat gelowiges as 't ware weer 'n greep op Christus moet kry. Hulle moet wees wat hulle alreeds is.

Reeds in die indikatiewe deel van die brief word die etiese vermanings aangetref, alhoewel nie in die imperatiewe vorm nie. Daar word nie uitgebrei op die etiese uitsprake nie. Dit word later in die paranetiese deel in besonderhede behandel. Die gemeente word hier as 't ware voorberei op wat gaan volg.

In die inleidende deel (Kol 1:1-12) sê die skrywer dat hy bid dat hulle, deur wysheid en insig wat die Gees gee, tot volle kennis kan kom van wat God se wil is en dat dit tot 'n lewenswandel sal lei wat tot eer van die Here is. Paulus bid vir praktiese dinge. Die gemeente moet vrugte dra deur goeie werke te doen. Hulle moet toeneem in die kennis van God. Hulle moet die Vader met blydschap dank wat hulle geskik gemaak het om deel te hê aan die verlossing en die erfenis wat vir hulle wag in die ryk van die lig.

In Kolossense 2:6-7 spreek Paulus die gemeente vir die eerste keer in die imperatief aan. Daar word gesê dat die gelowiges in Christus moet wandel (in verbondenheid met Hom lewe), in Christus gewortel en op Hom gebou moet

wees, moet vasstaan in die geloof soos hulle geleer is, en dankbaar moet wees.

In die derde hoofdeel van die brief (Kol 3:1-4:6) word die eintlike paranetiese of etiese uitsprake gevind. In Kolossense 3:1-4 word daar gesê dat die dinge daarbo, waar Christus is gesoek moet word. Hier gaan dit oor die oriëntering van die mens se wil. 'n Volgehoue poging en inspanning word vereis. Die term soek (ζητείτε) word as 'n direkte etiese bevel gebruik. Dit druk die gesindheid waarmee gelewe moet word uit.

Die opdrag in Kolossense 3:1 word in Kolossense 3:2 herhaal. Die dinge daarbo moet bedink word en nie die dinge op die aarde nie. Daar moet dus duidelik op 'n bepaalde manier gedink word. Kolossense 3:1-4 wil sê dat gelowiges moet leef (optree) soos iemand in Christus.

Die implikasies en gevolge van die voorafgaande indikatief Kol (2:20-3:4) word dan vanaf Kolossense 3:5 as die ware alternatief teen die dwaalleer gestel. Kolossense 3:5 begin met 'n imperatief wat sê dat daar weggedoen moet word (doodmaak) van die sondige praktyke wat deel van hulle lewe was – dus alle eties onverantwoordelike gedrag. Vervolgens word vyf ondeugde genoem wat deel was van hulle lewe: onsedelikheid, wellus, slegte begeertes en gierigheid wat afgodery is. So word gewaarsku dat die aardse dinge (materiële) God se plek in 'n mens se lewe kan inneem. Hierdie lys ondeugde is meer van 'n persoonlike aard.

Die tweede lys ondeugde in Kolossense 3:8 en 9 is meer van 'n sosiale aard. In hierdie lys word ook vyf ondeugde genoem wat afgelê (laat staan) moet word: toorn, woede, boosheid (nyd), laster en skandelige taal. Gelowiges moet ook nie vir mekaar lieg nie, want dit mislei ander. Dit is die vrug van 'n liefdelose gesindheid teenoor die medemens en is 'n verwerping van die eis van waarheid en opregtheid. Hierdie lys van ondeugde raak die gelowiges se verhoudings onderling asook hulle verhouding met nie-gelowiges.

In Kolossense 3:9 en 10 word gestel dat gelowiges moet leef volgens dit wat hulle alreeds is, “nuwe mense” in Christus, en nie volgens hulle “ou mens”,

hulle ou sondige praktyke, nie. Die gelowiges moet hulle “beklee” met die “nuwe mens” (Kol 3:10). Dit het reeds gebeur toe hulle tot geloof gekom het. Hier word hulle aangemoedig om dit voortdurend te doen. In hierdie proses word hulle al hoe meer vernuwe na die beeld van hulle Skepper. Hierdie vernuwing vind plaas deur die toename in ware kennis ('n praktiese etiese term). Kennis beteken hier om te weet wie God is en wat sy wil is. Hierdie kennis is bekombaar deur Jesus Christus te ken. Kennis bring dus 'n verbetering in die verhouding tot God en so ook met die medemens. Dit alles het die gevolg dat daar in die kerk 'n nuwe orde heers wat bestaan uit geen onderskeid tussen rasse, volke, godsdiens, kultuur en sosiale verskille nie. In die geloofsgemeenskap heers 'n nuwe lewenswyse (Kol 3:11).

Na die negatiewe vermanings in Kolossense 3:5-11 om die ondeugde wat deel is van die “ou mens”/lewe, dood te maak en af te lê, volg nou positiewe vermanings met fokus die “aantrek” van die deugde van die “nuwe mens”/lewe (Kol 3:12-17).

Die opdrag word gegee dat hulle, as uitverkorenes van God wat God vir Hom afgesonder het en wie Hy baie liefhet (hulle identiteit), hulleself moet “beklee” (aantrek) met innerlike ontferming, goedertierenheid, nederigheid, sagmoedigheid, lankmoedigheid (Kol 3:12). Verder moet hulle mekaar verdra en vergewe soos die Here hulle vergewe. Hierdie deugde dui op 'n bepaalde gesindheid teenoor mekaar.

Bo al hierdie dinge (Kol 3:14) is die belangrikste morele kwaliteit in die “nuwe mens” se lewe wat alles oortref wat die gelowige moet “aantrek” die liefde. Gelowiges moet mekaar liefhê want dit bind hulle in 'n volkome eenheid saam. Die liefde bring ook mee dat hulle genoemde deugde teenoor mekaar betoon en so kom die eenheid tussen hulle tot stand. Sonder die liefde is hierdie deugde blote wettisme.

Verder moet die vrede wat Christus gee in hulle harte/lewe heers. (Kol 3:15). Hierdie “Christusvrede” moet die maatstaf wees waarmee menslike gedrag of optrede gemeet word. Dit is beskrywend van die lewe in God se koninkryk.

Hierdie vrede is nie net objektief en subjektief nie maar ook relasioneel. Vrede moet die oordeel fel oor die verhoudings in die gemeente. Die vrede van Christus moet in sy liggaam, die kerk, geleef word. Daartoe word gelowiges deur God geroep: hulle moet in vrede met mekaar lewe

Die gelowiges moet dankbaar wees. Die saak van dankbaarheid ontvang spesiale klem in Kolossense. Die “nuwe lewe” is 'n lewe van dankbaarheid. Dankbaarheid is nie net 'n innerlike gesindheid nie. Dit moet ook uiterlik manifesteer in hulle verhoudings in die liggaam van Christus. Bo alles moet hulle dankbaarheid teenoor God betoon, vir die “nuwe lewe”, en die woord wat in hulle woon. Dankbaarheid teenoor God moet bewys word deur 'n nuwe lewenswyse, ook in die erediens deur 'n verskeidenheid van geestelike liedere wat tot sy eer gesing word.

Die woord van Christus, die evangelie, moet in sy volle rykdom in hulle bly (Kol 3:16). Dit moet elke faset van die gelowige se lewe deurdring en beheer uitoefen op elke gedagte, woord en daad. Die rykdom van die evangelie moet gedeel word deur hulle wat dit ontvang het. Die gelowiges moet mekaar in alle wysheid leer en vermaan. Wysheid vereis soberheid (die verstaan van wat God se wil is) en moet in konkrete optrede bevestig word. Wysheid is dus 'n kwalifikasie waaraan leer en vermaan moet voldoen. Die wysheid en kennis word in Christus gevind.

In die opdrag dat alles wat die gelowiges ook al doen (elke woord of daad) gedoen moet word die Naam van die Here Jesus word alles wat vooraf gesê is opgesom (Kol 3:17). Dit vorm die hoogtepunt van die paranese. Die gelowiges moet dus in 'n lewensbelangrike verhouding met die Here lewe. Dit beteken om in harmonie met sy geopenbaarde wil te lewe, in onderdanigheid aan sy heerskappy en in afhanklikheid van Hom en vertrou op Hom. In verbondenheid aan Hom in die “nuwe lewe” moet gelowiges Hom altyd erken en bely in hulle woord en dade. Hulle moet Hom verteenwoordig en waardig wees, want Christus is alles.

Met die “huistafels” (Kol 3:18-4:1) verduidelik die skrywer in besonderheid met die gebruik van drie voorbeelde (die verhouding vrou-man, kind-ouers en slawe-eienaars) hoe die beginsel in Kolossense 3:17 prakties in die sosiale lewe en spesifiek in die huishouding toegepas moet word. Die gesindheid, optrede en pligte van die huisgenote word duidelik en saaklik gestel. Vrouens moet hulle mans onderdanig wees. Dit dui wel op 'n ondergeskikte posisie in terme van rolverdeling maar nie 'n minderwaardigheid nie – alles moet binne die Here se wil wees (Kol 3:18). Mans moet hulle vrouens liefhê. Hierdie liefde is 'n opofferende en onselfsugtige liefde wat deur die voorbeeld van Christus gedefinieer word. Mans moet ook nie teenoor hulle vrouens verbitter wees nie. Die liefde wat lankmoedig en vriendelik is en die kwaad nie toereken nie moet die man weerhou van onbillike, harde, wrewelige en haatlike optrede teenoor sy vrou (Kol 3:19). Kinders moet hulle ouers in alles gehoorsaam wees. Sodanige gehoorsaamheid is vir die Here goed en aanneemlik (Kol 3:20). Hierdie gehoorsaamheid word beperk deur die beginsel om God meer gehoorsaam te wees as mense. Vaders moet nie gedurig by hulle kinders fout vind, onbillike eise aan hulle stel of hulle verkleineer nie omdat hulle kinders so moedeloos kan word. Hulle lewensvreugde kan so ontnem word. So 'n optrede is nie aanneemlik vir die Here nie (Kol 3:21).

Gelowige slawe moet in alles gehoorsaam wees aan hulle eienaars. Hulle moet nie net werk om deur hulle eienaars raakgesien te word nie en so in mense se guns te probeer kom nie. Hulle moet eerder met 'n opregte hart werk uit eerbied vir die Here (Kol 3:22). Wat hulle ook al doen moet hulle doen soos vir die Here en nie soos vir mense nie terwyl hulle weet dat hulle 'n beloning van die Here sal ontvang wat Hy belowe het. Jesus Christus is die Here wat hulle moet dien (Kol 3:23, 24). Daar word ook gewaarsku dat dié een wat onreg pleeg nie oorgesien sal word nie omdat niemand voorgetrek word nie. Ten slotte word eienaars vermaan om hulle slawe reg en billik te behandel omdat ook hulle gehoorsaamheid aan die Here verskuldig is (Kol 4:1).

Die paranese word afgesluit met 'n paar losstaande tog belangrike vermanings (Kol 4:2-6). Die gelowiges moet volhard in die gebed terwyl hulle waaksaam en dankbaar is. Hulle moet voorbidding doen vir die skrywer dat God 'n deur vir die verkondiging van die evangelie van Christus sal oopmaak, en dat hy dit duidelik sal verkondig soos hy moet (Kol 4:2-4). Die gelowiges word ook vermaan om met wysheid teenoor ongelowiges op te tree. Hulle moet die beste gebruik maak van elke geleentheid om die evangelie te verkondig. Hulle optrede moet tot eer van God en die evangelie wees. Wat hulle sê moet met die nodige verantwoordelikheid geskied, met 'n gesindheid van vriendelikheid en goeie smaak. Hulle moet die regte woord op die regte tyd spreek sodat die geheimenis van Christus sonder hindernis die ongelowiges kan bereik.

Hierbo is die etiese riglyne in Kolossense los van die Christologiese begroting daarvan beskryf. In Hoofstuk 5 wat volg word hierdie twee sake saam in fokus geplaas deur die uiters belangrike verhouding tussen die Christologie en die etiek in Kolossense te bepaal en te beskryf.